

Literatūra

RAŠTIJA
MENAS
MOKSLAS

NR. 269

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XI METAI

S. TAMULAITIS

LIETUVIO BŪDAS kultūrinėje ir visuomeninėje šviesoje

(Kaip preliudas į eilę straipsnių
Kultūros fondo reikalui)

(Tęsinys)

Jei dėl šių visų tamsesniųjų lietuvių būdo pusių kam nors kiltų abejonių, tas tuoj turėtų prisiminti visus, tamsius ir šviesius, mūsų kaimo dvasios bruožus, buvusį mūsų miestų gyvenimą ir inteligentus, nesenus tarpusavio santykius Vokietijos stovyklose, o kartu ir nūdienėje emigracijoje. Lygia greta toks skeptikas turėtų akyliau žvilgtelti ir į mūsų spaudą, tą vadinamą visuomenės gyvenimo veidrodį, kur ligi nesąmonių ginamos ar keliamos savo nuomonės, kur iš seno vyksta aštriausia forma vienu įželdinėjimas kitų, kur prikibus prie vienos kurios smulkmėnos (visiškai nežūrint vedamojo pagrindinio dalyko) norima vienu įžūliu mostu sutvarkyti k'taip galvojančių, pagaliau kur su bobiškai moteriška slapyvardžių taktika (redakcijoms laiminant) nuolat ir be atodairos smogiama užpultajam tikra pavarde savo priešininkui svarbiausia tik dėl to, kad jis "ne mūsiškis", t. y. ne mūsiškio duonos įmaišymo valgytojas ir ne mūsiškės "išd'rbystės" klumpių nešiotojas.

Šiuos visus jausminius lietuvių būdo polėkius gerai žino svetimtaučiai, tai pagaliau puikiai nujaučiame ir mes patys, jei tik nesame visiškai akli ir jei turime šiek tiek savižinos ir savikritikos.

Betarpiškoji moters įtaka lietuviui būdui

Matr'archatinės lietuvių nuotaikos, kurios sutinkamos šiandieniniame lietuvių būde, kilusios iš dvejopų versmių.

Pirmoji versmė, pasakytume, yra grynai paveldėtinė, įgyta dar žiloje priešistorinėje senovėje (a: spėjamai susimaišius lietuvių gentims su svetima čiabuve ir sėslią matr'archatinę giminę ir tam tikrame laipsnyje absorbavus jos papročius; b: pačioms lietuvių gentims virtus galutinai sėslią žemdirbių tauta). Šių pastarųjų įtakų veikmė į paskiro lietuvių sielą yra grynai išvidinė arba gairvališka; užtat ji traktuotina jau kaip etninė ir nepakeičiama lietuvių charakterio dalis. Apie tai trumpai buvo mūsų užsiminta šio straipsnio įžangoje.

Antroji ir pati svarbiausia nūdienio dominuojančio matriarchato versmė — keli netolimi mūsų istorijos amžiai, 16-17-18 ir 19 šimtmečiai, turį ryškų ir betarpšką sąlytį su dabartine mūsų būtimi. Jos veiksniai, kaip tuoj pamatysime, tam tikrą laiką buvo — o dalinai ir dabar yra — daugiau laukujo pobūdžio, dėl to jie, kad ir sunkiai, galėtų būti tautos sieloje pataisyti, atseit, niveliuoti.

Šituose minėtuose amžiuose vyko stiprus lietuviškojo charakterio persilaužimas, kuris mūsų istorikų ir kultūr-filosofų dar vis tebestudijuojamas. Iš vienos pusės čia (dėl politinių, ekonominių ir religinių pasikeitimų), ėmus gesti politiniam lietuvių

Kryžiuočiai iš žygio į
Lietuvą grįžta namo

J. Kosako paveikslas

(Iš Dr. V. Sruogienės parašytos Lietuvos istorijos, kurią leidžia Tėvynės Mylėtojų Draugija).

genijų ir silpti nomadiniai patriarchatiniam jo polėkiams, iš kitos pusės stiprėjant mūsų tautoje taip artimai moters širdžiai krikščionybei (su nusizeminimu, pasyviu kentėjimu, fatališkąja resignacija ir "nesipriešimu blogiui"), — moters įtaka tolydžio stiprėjo ir augo. Augo visame: šeimoje, darbų apyvokoje, visuomeniniame kaimo gyvenime, mene, religijoje, net savotiškai interpretuojamos Dievybės pajautime. Stačiai visa lietuviškoji būtis (su savo pramogomis, apeigomis, krikštynomis, vestuvėmis, marinimais, laidotuvėmis, bič'ulystėmis ir vaidais, laimėmis ir nelaimėmis) be moters-motinos jau nė žingsnio negalėjo žengti. Dabar jinai, moteris, ima vaidinti pagrindinį vaidmenį lietuviškosios dvasios formacijoje, taigi ir visoje mūsų tautinėje kultūroje.

Pats vyras, nustojęs būti kariu, medžiotoju, politiku, šeimos-giminės kunigu (būdingas bruožas nomad.-patriarchatinėje tautosel) herojinų tradicijų tęsėju ir vaikų sielos formuotoju pagal karžygiškąją senosios religijos ir senųjų papročių sąjautą, — nūn telikko tik duonos teikėju, artojėliu, žirgelių augintoju (ne karo žygiams, o... joti pas mergele), retkarčiais dar p'jokėliu ir laidokėliu. Tai ir viskas.

Moteriškai emocionalių sugestijų veikiami, sūnūs aiškiai sprūdo iš naturalios tėvo įtakos. Paklusnumas ir vyriškumas juose dabar buvo diegiami tik mechanškai — tėvo diržu, o ne skiepijant jų sielon pirmąją dinaminę-patriarchatinę dvasią per senosios religijos pažadus už karžygio mirtį amžiną džiaugsmą dausose, per gausius senobinius ir karžygiškus padavimus, per herojinius himnus-dainas, per nusakytus didvyrių paveikslus ir svetimų kraštų vaizdus, per kovos, garbės ir aukojimosi norą už kažką didžia ir garbinga. Mat, visi šitie dalykai dabar buvo išlėto jau pamiršti, teisingiau sakant, žinomų aplinkybių išguiti. Jų pakaitalu stoko naujasis moteriškai krikščioniškas pėnas su mergelės lelijėlės kultu, su perdėtu priešvedybinių ir vedybinių ceremonijų

adoravimu, su ilgesingomis ir rezignuojančiomis dainomis, su fantastinių pasakų lobiais (migdančiais sielą kaip narkozas), su įsigalėjusio ar įsipilietinusio velnio mitologija, su pasirodančių dūšių ir vaiduklių aktualijomis, su tikruoju gyvenimu anapus, su šventųjų gyvenimo vaizdais, su pilnomis melancholijos ir graudulingumo lietuviškai-katalikiškais apeigomis, pagaliau su aklu paklusnumu kunigui ir ponui.

Pirklys, bankininkas, vertelga, drąsus rizikingas jūrininkas, aktyvus be kompromisų karys, miestietis, gyvenęs "iš pinigų", užsidaręs mokslinčius, naujų reformų skelbėjas, idealistas viengungis arba viengungė, dirbanti savo pasirinktam didžiajam tikslui — ilgai, ištusis šimtmečius, gąsdino ramųjį ir konservatyvų lietuvių, gyvenantį savoje žemėje. Tiktai Nepriklausomybės laikais, papūtus naujiems vėjams ir šiek tiek paisant naujos propagandos, šie ledai po truputį ėmė jo sąmonėje tirpti. Bet vis tik ir po tų naujų vėjų iki pat emigracinių dienų lietuvis kreivą akimi tebežiūrėjo į turtėjantį ar praturtėjusį savo tautietį, nors jis buvo kartais gana visuomeniškai bei patriotiškai nusiteikęs. Tuo tarpu tas pats turtuolis, vertelga ar pirklys svetimtautis jau buvo laisvas nuo visų kritiškų įtarinėjimų ir moralinių svarstyklių. Lietuvis juo nesistebėjo, jo nesmerkė, nors savo turtus anas prigyvėno iš tos pačios lietuviškos žemės.

Iš šios katalikiškai matriarchatinės mokyklos tauta išėjo dora ir skaisti, bet pasyvi, nevisuomeniška, abuoji organizacijai, linkusi į mistinį snaudulį, nesugebanti kurti aukštesnių (ne parapijinių) kultūrinių vertybių. Šitą akivaizdų faktą, t. y. šios moteriškosios dvasios persvarą lietuvių tautoje, rodo ne tik tiesioginė — tūlas pasakytų, paviršutinė — mūsų visų patirtis. Apie tai lygiai įsakmiai byloja ir lietuviškoji tautosaka, visų dar pamešami etninio lietuvių tipo tyrinėjimų rezultatai. pagaliau tai skelbia kruopštūs ir atsargūs

(Tęsa 2-me psl.)

REIKŠMINGĄ ŽYGI LIETUVOS LAISVĖS KOVOJE ATSIMINUS

ALT delegacija pas Prezidentą Eisenhowerį 1953 metais

Dalis delegacijos dalyvių (iš kairės į dešinę): ALT narys S. Gegužis, kongresmanas Charles J. Kersten, ALT sekretorius Dr. P. Grigaitis, ALT narys J. Ginkus, JAV Prezidentas Dwight D. Eisenhower, ALT pirmininkas L. Šimutis, redaktorius S. Pieža (tuo laiku buvęs ALT narys) ir ALT išdininkas M. Vaidyla.

Be šių, delegacijoje dalyvavo: Informacijos Centro direktorė M. Kižytė, ALT narys adv. Charles J. Kalinauskas, ALT narys V. Kvetkas ir adv. S. Briedis (tuo metu N. Y. Lietuvių Tarybos pirmininkas).

Lygiai prieš dvejus metus, 1953 m. kovo 26 d., 10 asmenų ALT delegacija, kongresmano Charles J. Kersten lydimu, Lietuvos reikalais atsilankė pas JAV Prezidentą Eisenhower. Tai buvo penktasis lietuvių vizitas Baltuosiuose Rūmuose po to, kai, Sovietų Sąjungai Lietuvą pavergus, Amerikos lietuviai subūrė savo jėgas Amerikos Lietuvių Taryboje vieningai kovai už Lietuvos laisvę. Tačiau tai buvo vienas iš reikšmingiausių vizitų, nes jis paruošė sąlygas naujiems stambiams laimėjimams Lietuvos bylos eigoje.

Delegacija įteikė Prezidentui ALT memorandumą ir per delegacijos kalbėtoją, ALT sekretorių Dr. P. Grigaitį, žodžiu išdėstė svarbiausius jo punktus, būtent:

1) ALT stipriai pasisako už Prezidento Eisenhowerio paskelbtą pavergtų tautų laisvinimo politiką, kuri kaip tik esanti vienintelė politika, atitinkanti Amerikos demokratijos principams ir jos įsipareigojimams pagal Atlanto Čarterį, ir kuri, žadėdama išlaisvinimą milijonams pavergtų žmonių, padarys juos laisvojo pasaulio sąjungininkais kovoje su komunistų agresija;

2) ALT prašo JAV Prezidentą paraginti Senatą ratifikuoti Genocido Konvenciją;

3) ypatingai prašo padėti ALTui prarasti JAV Kongrese nutarimą, kuriuo būtų sudarytas specialus kongresinis komi-

tetas apgaulingiems sovietiniams rinkimams ir kitiems komunistų smurto veiksams Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje iširti.

Dėl Genocido Konvencijos ratifikavimo Prezidentas parodė tam tikro skepticizmo, nes, esą, kai kuriose amerikiečių grupėse esama per daug opozicijos, ir kažin ar pasisektų Senate gauti reikalingą daugumą. Tačiau sumanymui, kad Kongresas iširtų Pabaltijo kraštuose sovietų įvykdytus "rinkimus" ir kitas tų kraštų pavergimo aplinkybes, Prezidentas daugiau negu pritarė: jis net pavedė delegaciją lydėjusiam kongresmanui Kersteniui tuo reikalu susisiekti su Valst. Sekr. Dulles.

Vedant akciją už Kersteno rezoliucijos priėmimą, nedvejotamai įsitikinta, kad be Prezidento pritarimo, pirmą kartą pareikšto šios audiencijos metu ir pakartoto raštu kitu atveju, ALT pastangos paveikti Atstovų Buto vadus nebūtų buvę vaisingos.

Priimdamas ALT delegaciją laiku, kai jis buvo labai užimtas, Prezidentas, be to, suteikė daug garbės lietuviams, nes iki tol (ir gal būtų net iki šiandien) jokia kita tautinė grupė audiencijos Baltuosiuose Rūmuose nebuvo gavusi. Nėra abejonės, kad Prezidentas norėjo išsikalbėti su ALT atstovais užsienio politikos klausimais, liečiančiais jo paties paskelbtą pavergtų tautų išlaisvinimą.

Leidėjai pasitempkite!

Knygų rinkoje neseniai pasirodė Butkų Juzės "Raštai". (laikai, kada leidėjai diktuoja Naujienu "Literatūros" priėdė redaktoriams)? Bet, atrodo, tilpo gražus šios knygos apibūdinimas (vasario 19 d.). Deja, nė vienu žodžiu nebuvo užsiminta apie technišką šios knygos pusę.

Knygos išorė tikrai puiki. Iš karto atrodo, kad ir jos vidus bus patraukliai atliktas. Vos pavarčius keletą puslapių, tenka gerokai nusivilti. Pradėsiu nuo pradžios. Leidėjas randa reikalą spausdinti savo žodį antraštinio puslapio antroje pusėje (šioje vietoje paprastai pažymima knygos metrika). Tame žodyje leidėjas išvardina įdėtus dalykus lyg nebūtų knygos turinio. Nežinia, kas dalykų įdėjimo tvarką nu-

sprendė: leidėjas ar redaktorė (laikai, kada leidėjai diktuoja redaktoriams)? Bet, atrodo, geriau buvo pirma spausdinti eilėraščius, tarmiškus dalykėlius ir gale "Audronę", nes Butkų Juzė daugiausia žinomas dėl pirmųjų. Tame pačiame puslapyje sužinome, kad spaudos darbą atliko V.Šatkus ir P. Šulas. Pastarasis ar tik nebus kartu ir leidėjas, bet tai nesvarbu. Gera, kad tie vyrai turi drąsos prisipažinti prie savo darbo, kuris labai nevykęs. Jau pirmuose puslapiuose (Butkų Juzės biografinėse žiniose) raidės nutrupėjusios, lyg apgraužtos, kitur išblukusios, lyg dažų pritrūkę, o dar kitur sumozotos. Vietomis ir visai neatmuštos, pav. rašoma *Naru avičius*, 11 puslapyje at-

spausdintoje nuotraukoje net žmonių pavidalai neaiškūs — kam tokie paveikslai iš viso dėtini.

Su "Audrone" truputį geriau, bet pradėdant poras dalykėliais vėl tas pats šlubavimas. Nuo "Žemaitiu stiprybės" šriftas visiškai pakeičiamas — raidės riebesnės, daug geriau atmuštos. Toliau šriftas vėl kaitaliojamas. Turbūt, knyga spausdinta ofsetu, nors knygos metrikoje to nepažymėta. Gražiausia, kad tame pat puslapyje vartojami 3 skirtingi šriftai dviem eilėraščiams (138 pusl.) 130 puslap. eina antraštė "Iš periodinės spaudos" užtepta juodais dažais.

Knygos gale po turinio įdėtas vienintelis skelbimas pačio

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, MARCH 26, 1955

leidėjo "Isigykite naudingą žodynėlį". Tas nenoromis primena Vokietijos spekuliacijos dienas, kuriomis tarpo įvairių žodynėlių leidėjai (moderniški knygnešiai). Atrodo, kad vėl pradėdame smukti į 1945-46 m. lagerines dienas. Kad ir geromis intencijomis grįstas, toks spaudos darbo atlikimas vargu ar pateisinamas. Ar nėra JAV-se lietuviškų spaustuvių (kad ir tų pačių "Naujienu")? Tegu knyga būtų atsiėjusi 1/2-1 dol. brangiau, bet knygos mėgėjas dėl to nebūtų protestavęs. O kas knygos nepirko nuo atvykimo į JAV, tam bus sunku jas ir su pyragu išsiūlyti.

Šiaip Butkų Juzės, nors ir mažos dalies, kūrybos išleidimas yra sveikintinas reiškinys. Tik leidėjams reiktų daugiau pasitempti. VI. K.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS.

Didvyriškumas

Netoli vištidės, priešais už-
eigos durimis ginčijosi du gai-
džiai. Už jų tylumoje svajojo
parkas. Šimtamečių medžių la-
pai šlamėjo, juose čiulbėjo
paukščiai, tačiau gaidžiai nema-
tė tos ramybės nei parko tylu-
mos. Juodu piktai kivirčijosi
dėl trupinio maisto. Toji tema
gaidžius nuolat priveda prie
ginčų. Tai laikoma ūkiniais rei-
kalais, bet tikrumoje slepiasi
visai kita.

—Tai mano grūdas! — šaukia
vienas gaidys.

—Ne, tai mano grūdas! —
nenusileido kitas.

Aplinkui mėtėsi daug grūdų,
kuriais galėjo keli gaidžiai pa-
simaitinti. Bet ginčas iškilo
kaip tik dėl šio grūdo, lyg tai
būtų vienintelis grūdas.

—Aš pirmas grūdą pastebė-
jau! — šaukė pirmasis, piktai
sparnais plasnodamas.

—Ne, kaip tik aš jį pirma
pastebėjau! — atkirto antrasis.

—Jis buvo man skirtas! —
vėl viršų ėmė pirmasis.

—Deja, jis buvo man skir-
tas! — užginčijo antrasis.

Vienas ant kito šaukė, piktai
mosavo sparnais ir į orą šokinė-
jo. Gaidžiai tai skaito didvyriš-
kumu, ką galima suprasti iš jų
išdidaus stovėjimo.

—Man priklauso grūdas —
šaukė gaidys, — nes aš esu ge-
resnės veislės.

—Ką? Aš gi geresnės veislės!
— priešinosi antrasis.

—Aš iš senos garbingos gimi-
nės! — kranksėjo vienas.

—Ne, aš! — kranksėjo kitas.

—Aš iš rudo kiaušinio iš-
siritau!

—O aš iš balto!

—Rudam pirmenybė!

—Kaip tik baltam visur pir-
menybė.

—Mano pusėje tiesa!

—Kaip tik mano!

—Kas stipresnis, tas ir teisin-
gesnis!

Juodu piktai susikabino. Šoki-
nėjo ore skraidydami, nagais
kabinosi, labai gracingais šuo-
liais kirtosi snapais ir dar nuo-
žmiau draskėsi. Toji kova laiko-
ma neišvengiamu mūšiu, kuris
dažniausiai be priežasties kyla.
Tikrumoje tai beprotybė, bet
kaip tai galima tikram gaidžiui
išaiškinti?

—Nesiginčykite! — įsiterpė
sena višta, vesdama geltonus
viščiukus į parką pasivaikščioti,
kur saulė po medžių šešėliais
ne taip kepino.

Gaidžiai vėl piktai susikabi-
no, išpeštos kruvinos plunksnos
skraidė į šalis. Grūdas, kuris
"ūkiniu reikalu" vadinamas,
senai buvo dumble sumaišytas.

Aukštai mėlynėje sukosi al-
kanas vanagas. Lėtai besidairy-
damas, jis leidosi žemyn. Staiga
krito ant vištidės. Visos vištos
pasiskubino subėgti po stogu.
Jų priekyje bėgo neseniai besi-
ginčiję gaidžiai, nes stiprumas
turėjo pirmenybę.

Tik senoji višta su savo viš-
čiukais nespėjo pasislėpti, nes
maži viščiukai nepajėgė nubėg-
ti didelį atstumą. Tai matyda-
ma motina sušaukė mažyčius

po savo sparnais ir virpančia
širdimi laukė vanago puolimo.
Paukščiai nutilo medžiuose,
— buvo baisi, kvapą užimanti
akimirka. Tik senos vištos šir-
dis balsiai plakė.

Vanagas švilpdamas praskri-
do pro vištidę ir dideliu greičiu
puolė ant tupinčios vištos, po
kurios sparais slėpėsi mažiukai.
Jam pavyko nutverti vieną ma-
žiuką, kurį bandė tuojau su-
draskyti. Prieš motinos akis bu-
vo draskoma maža silpna bejė-
gė pypsenti būtybė. Ji ją išperė-
jo, saugojo ir maitino, — juk
tai jos vaikas!

Baisus riksmas išsiveržė iš
motinos krūtinės. Atsitiko kaž-
kas nelaukto, nesuprantamo.
Tai, ką grobikas dar nebuvo iš-
gyvenęs: višta puolė vanagą.
Ji taip įtužusi kapojo savo sna-
pu, taip žiauriai ir panikiškai,
kad jis nebeįstengė ir gintis. Tai
buvo nelygi kova. Ji ilgai ne-
galėjo tęstis, — vanagas krauja-
vo, nors višta dar labiau. Vana-
gas juto silpstančias jėgas, per-
sigandęs, netekęs pasitikėjimo,
skubino kilti į orą.

Užeigos tarnaitė, išgirdusi ki-
lusį triukšmą, išpuolė vanagą
vyti. Apviltas plėšikas kilo aukš-
tyn ir aukštyn, iki pradingo

12 — LAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, MARCH 26, 1955

JOAN AUGUS

Pavasariniam NAUJIENŲ koncerte, ku-
ris balandžio 17 dieną vyks Sokolų sve-
tainėje, dainuos stipri mezzo soprano
JOAN AUGUS, Italijoje mokslus baigusi,
Kanadoje gyvenanti, greitai garsėjanti lie-
tuvė dainininkė.

Jurgio Savickio ŽEMĖ DEGA — visų mūsų pareiga!

Si viena rinktiniausių mūsų
knygų — žytaus diplomato ir
didžio rašytojo atsiminimai iš
1939-46 m., tragiškiausio ir kru-
viniausio laikotarpio mūsų tau-
tos ir Europos istorijoje. Visa
vaizdu, įdomu, tiesą neslepiant
nuo skaitytojo akių. Per 700 psl.
dviejuose tomuose, prenumera-
tos kaina \$6.00 už abu.

Prenumeratorių sąrašai skel-
biami knygos pabaigoje. Prenu-
meratoriams knyga atiduodama
gražiai įrišta, numeruotuose
egzemplioriuose.

Padėkite šiame didžiame ir
pirmo reikalingumo darbe, nes
patys vieni jo atlikti negalime.

Užsakymus ir pinigus kreip-
kite adresu:

T E R R A
3333 So. Halsted Street
Chicago, Illinois

Tel.: JE 8-9126
CARIB BARBER SHOP
GEORGE YERKES
lietuvis savininkas
1655 James Ave., kampas Lincoln Rd.
(Priešais Albion Hotel)
MIAMI BEACH, FLORIDA

Garsinkitės "N-nose"

dangaus mėlynėje. Pirmas kar-
tas, kad vanagas pasitraukė su-
žeistas ir nugalėtas.

Višta kraujavo, tačiau žai-
dos nebuvo mirtinos, — jos su-
gijo. Po sužeistais sparnais pa-
sislėpę mažiukai viščiukai grizo
į vištidę. Nė vienas nebuvo nu-
žudytas.

* * *

Aprašytas nuotykis yra tikras
gyvenimo atsitikimas. Jis įvyko
Gustovo rajone Platemalo miš-
te, Latvijoje, kuriame praleidau
vaikystę. Karžygė višta nebuvo
papiauta, — ji nugaišo savo
mirtimi. Ją visi gerbė. Būdamas
vaiku, ją globojau, o paaugęs,
viuomet prieš ją nusiimdavau
kepurę. Ji buvo daugiau gerbia-
ma nei daugelis apylinkės žmo-
nių...

Besiginčiję gaidžiai niekad
nedarė įspūdžio. Besipešančių
gaidžių niekad netruksta, o
ypač šiandieniniame gyvenime.
Kai kurie žmogiški gaidžiai
save dideliais vardais vadina,
bet jie nėra didvyriai!

Tikrieji didvyriai dažnai, kaip
istorija rašo, — visai nežinomi,
kaip ir toji nežinoma višta.

Mykolas

Prie "Naujienu" kai
priprasi — darba, žinia
— viską rasi.

Istorijos teisingumo klausimu

Š. m. Naujienų Nr. 268 (literatūros priede) tilpo įdomus S. Tamulaičio "Lietuvių Būdas Kultūrinėje ir Visuomeninėje šviesoje", kuriame drąsiai iškeliami verti susidomėjimo klausimai.

Aš čionai neliesiu pačio straipsnio minčių, tačiau noriu pasisakyti vienu klausimu, kuris, atrodo, nevisai sutinka su istorine tikrove.

S. Tamulaitis, kalbėdamas apie mūsų senosios istorijos didvyrius, sugretina su Didž. Lietuvos Kunigaikštijos Didžiuosius Etmonus, būtent kunigaikštį Jonušą Radvilą ir Karolį Katkevičių. Jei pilnai galima sutikti su Karolio Katkevičiaus garbinimu kaip didelio karžygio ir karo vado bei kilnaus Lietuvos didiko, kuriam tikrai rūpėjo Lietuvos didybė ir gerovė, tai kunigaikščio Jonušo Radvilo asmenybė istorijos šviesoje atrodo visai kitaip. Tiesa, kad mūsų Nepriklausomybės laikų oficialioji istorija jo asmenį iškėlė ant labai aukšto pjedestalo bei sugretino jį su mūsų Didžiaisiais Kunigaikščiais, padarydami jį šefu mūsų pirmojo kavalerijos pulko. Jonušas Radvila buvo vaizduojamas kaip kilni asmenybė, didelis Lietuvos patriotas aukavęsis savo tėvynei ir kovojęs dėl jos, nebedamas savo interesų bei ambicijų.

Bet ar istorija pateisina tokį Jonušo Radvilos atvaizdavimą ir garbinimą? Atrodo, kad toli gražu ne! Sprendžiant iš įvairių užsilikusių faktų, tai buvo (kaip ir dauguma kitų tų laikų didikų) milžiniškų ambicijų didikas, kuriam daugiau rūpėjo jo šeimos ir vardo išaukštinimas bei savų ambicijų patenkinimas. Šiaip jis nepasižymėjo kilnumu, o jo moralė buvo labai žema.

Prasidėjo karas. Švedija ėmė briautis į Lietuvos-Lenkijos teritoriją. Vos tik švedijos karalius Karolis-Gustavas išlipo iš laivo Rygoje, liepos 25 d. 1655 m., kaip Jonušas Radvila kartu su avo pusbroliu Boguslavu Radvila pareiškė jam savo paklusnumą ir ištikimybę bei aptarė sostinės pasidavimo sąlygas. Pagal tas sąlygas Lietuvos su Lenkija Unija buvo nutraukiama, vietoj jos buvo paskelbiama unija su švedija ir švedijos karalius buvo pripažintas didžiosios Lietuvos kunigaikščiu. Visos didžiūnų ir bajorų privilegijos buvo garantuotos. Be oficialiųjų švedams Radvilų pasidavimo sąlygų, buvo dar sutartos papildomosios, slaptos sąlygos, liečiančios Radvilų giminę ir patį Jonušą Radvilą (Puffendorf C. G. II § 47. — Janusius Radzivillius peculiare sibi condiciones parcebatur ad suam familiaque stabilimentum). Tai visai nebuvo patriotizmo ar Lietuvos meilės paskaitas žygis, o tik ieškojimas kelių savo ir savo šeimos išaukštinimui ir savo teisėto karaliaus ir didž. kunigaikščio išdavimas.

Matyt apie Radvilos išdavišką žygį šiek tiek buvę suži-

ves kalvinas, išdavė kraštą griežtai protentantiškam švedijos karaliui.

Ir pats Radvila greitai pradėjo jausti nepasitenkinimą švedais, bet jau kelio atgal nebebuvo. Švedai pradėjo juo nepasitikėti ir nesiskaityti su juo, nustojus jam Lietuvos valdžios ir įtakos. Jie net jį atstatė nuo Lietuvos kariuomenės vadovavimo. Pagaliau ilgesnį laiką išbuvusi jam ištikima Lietuvos kariuomenės dalis atsitraukė nuo jo, ypačiai po to, kai buvo perimti Jonušo Radvilos laišakai, rašyti Maskvos carui. Tuose laiškuose Radvila informavo nota, nes po mūsų su rusais ties Vilniumi, dalis Lietuvos kariuomenės, kuriai vadovavo Jonušas Radvila kaip Lietuvos Didysis Etmonas, nuo jo atsitraukė. Jis tada nuskubėjo į Kėdanius ir ten rugp. 18 d., 1655 m. viešai paskelbė švedams pasidavimo aktą. Rygoje aptartomis sąlygomis. Jis savo vadovaujamą kariuomenę jungė su švedų kariuomene, tiesa, pažymėdamas, kad Lietuvos kariuomenė neturi būti panaudojama prieš Lenkijos karalių.

Žemaitijos smulkioji bajorija ir kaimų žmonės sukilo prieš Radvilą ir švedus. Katalikišką

jį kraštą, kokių buvo Lietuva, paveikė ir tai, kad Radvila, būcarą apie tai, kur Maskvos kariuometnė gali rasti sau maisto Lietuvoje ir kokių būdu gali lengviau nugalėti Lietuvos-Lenkijos kariuomenę (Theiner, Mon. Pol. III, 495).

Būdingi yra užsilikę Jonušo Radvilos laišakai. Vienas jų, rašytas pusbroliui Boguslavui Radvilai 1655 m. rugp. 26 d., pataria pastarajam pasikviesti pas save sukilusius vadus menamai pasitarimui ir juos visus išpauti, kad, kaip jis rašo, tuo būdu būtų galima išgelbėti Lietuvą ir Radvilų šeimą ir kad niekas prieš Radvilus nę sucypt negalėtų.

Kitame laiške, rašytame tą pačią dieną iš Kėdanių savo prievaizdui Harasimavičiui, jis vėl įsako palikti dvaruose, kuriuos užima konfederuoti sukilėliai, bačkas stiprai užnuodyto vyno, kad, kaip jis išreiškia, bent vadai nudvęstų (cituoja pagal Ludwik Kubalą, Wojna Szwedzką w r. 1655 — 1656. Szkiecow Historycznych Serja IV).

Istorijos didybė siejasi su jos teisingumu ir klaidingas bei šališkas nušvietimas faktų ir asmenų tik žemina ją, o klaidingas nušvietimas ilgainiui visvien išryškėja, ypač tuo atveju,

kai vienos tautos istoriškai faktai yra surišti su kitų tautų istorija. Teisingu ir bešališku istorijos nušvietimu pagerbiama daug gražiau tautų praeitis, nei sudarymu dirbtinių didvyrių. Tikrai kilnūs istorijos pavyzdžiai (o jų mums netrūksta) yra toji praeitis, iš kurios tautos semia stiprybę ir iš kurios išplaukia svetimųjų pagarba.

—Jonas Rugis

TELEVIZIJOS

Ir Radio Aparatų Taisymas

Sąžiningas ir garantuotas darbas

M. Rimkus, 4517 S. Sawyer Ave.
Virginia 7-0087, Vİrginia 7-3037

Fast Relief
from Discomforts of

HEAD COLDS

AND BRONCHIAL

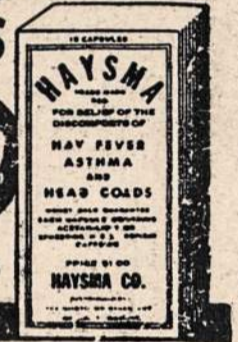
ASTHMA

WITH

HAYSMA
CAPSULES

Only \$1.00

SOLD AT
ALL DRUG STORES

GASO LEIDIMUS TURINTIESIEMS

PATARIAMA PASINAUDOTI
SIEGLER PEČIAIS

VISI SIEGLER
PEČIAI GAZO CO.
INSPEKCIJOS
BUS UŽTIKRINTAI
PRIPAŽINTI

SIEGLER pečiai yra pilnai automatiški. Porcelano emalius visam gyvenimui. Padaryti iš stipraus špižiaus. Viskas pilnai įrengta. Nereikia jokių priedų. Turi Honeywell kontrolę. Įrengtos dupleš. Šeši modeliai, kurie apšildo nuo 1 iki 6 kambarių. Turime baltą virtuvinį stilių.

GUARANTEED ELECTRIC APPLIANCE AND FURNITURE COMPANY

2876 West Cermak Rd.

BIshop 7-3333

OPEN MONDAY AND THURSDAY EVENINGS

KULTŪROS PASAULY

“Čigonų baronas” koncertine forma

“Pirmyn” choro vadovybė informuoja, kad minėtasis choras dideliu atsidėjimu ruošiasi žinomosios Johanno Strausso “Čigonų barono” operos pastatymui. “Pirmyn” choras, kuris paskutiniu laiku padidėjo eile naujų balsų, turi savo repeticijas du kartus per savaitę.

Pavasariniam “Naujienu” koncerte, kuris įvyks balandžio 17 d. Sokol salėje, “Čigonų baronas” bus pateiktas koncertine forma. Svarbesnes solo partijas atliks: Metropolitan Operos solistas Algirdas Brazis — čigonų barono Barinkajaus vaidmeny, Onuks Skeveritė — Stephens — Saffi vaidmeny, Praurimė Krasauskaitė — Arsynos vaidmeny, Kristina Kriščiūnaitė — Austin — Čipros vaidmeny, Bronius Jančys — Karnero vaidmeny, Juozas Laurušonis — Župano vaidmeny, Valentinas Liorentas — grafo Homonajaus vaidmeny, Vanda Zabello — Mirabellos vaidmeny ir kt.

Koncertinis “Čigonų barono” pastatymas bus su simfoniniu orkestru, kuriam diriguos “Pirmyn” choro vadovas ir mokytojas sukaktuvininkas K. Stephens-Steponavičius.

Be “Pirmyn” choro pavasariniam “Naujienu” koncerte dalyvaus jauna dainininkė — Jėan Augus, kuri dainavimą studijavo Italijoje ir Kanadoje.

Nemoralusis Aristofanas

Pašto viršininkas Arthur E. Summerfield taip stropiai eina savo pareigas, kad jis rado reikalą uždrausti siųsti paštu graikų klasiko Aristofano naujai išleistą komediją “Lyzistratą”. Pašto viršininko draudimas motyvuojamas moraliniais sumetimais. Mat toje komedijoje vaizduojamas prieš 2400 metų Atėnuose vykęs karių žmonių lytinis streikas prieš savo vyrus, norint juos sulaukyti nuo karo tęsimo.

Kai visa eilė kultūrininkų prieš šį žygį užprotestavo, tai pašto viršininkas pareiškė, kad jis uždraudęs šią knygą priimti paštu ne dėl jos turinio, bet dėl Australijos dailininko Norman Lindsay iliustracijų.

Nuobodžios prakalbos

Britų medicinos žurnalas “Lancet” neseniai atspausdino straipsnį, kuris pavadintas: “Kaip miegoti prakalbų metu iškilminguose pietuose.” (How to Sleep During Speeches at Public Dinners?)

Straipsny tarp kita ko sakoma: “Galva turi rymoti trikampio, kurį sudaro liemuo ir tvirtai į stalą įremtos rankos, viršūnėje. Veidą reikia kiek palenkti ir atremti į delnus taip, kad liežuvis galėtų išsikišti. Tuo būdu kvėpavimas bus lygus ir be knarkimo. Rankų pirštai turi būti išskėsti ir apgaubti visą veidą. Jie spaus veido odą į kaktos pusę ir tuo

būdu atsiradusios kaktoje raukšlės kaimynams teiks įspūdį, kad jūs esate giliai susikaupę”.

Šillerio mirties sukaktis

150-ji Fridricho Šillerio mirties sukaktis plačiai bus atžymėta ne tik Vokietijoje, bet ir Amerikoje. Š.m. gegužės 9 d. daugely Amerikos sričių rengiamasi paskelbti “Šillerio diena”. Tuo norima užakcentuoti laisvės principą, kurio vienas didžiausių skelbėjų buvo šis vokiečių poetas ir kuris didelė dalimi yra įgyvendintas ir Amerikos demokratijoje. Savo ruožtu atitinkamos išklmės planuojamos ir už geležinės uždangos, ypač Rytų Vokietijoje. Vargas poetui, kurio palikimu ima naudotis politikai.

Politinė tematika literatūroje

Sakoma, kad XX-jo amžiaus žmogaus kraujas yra užnuodytas politika. Laikraščiai pilni politinių žinių ir komentarų, kinuose daug politinės kronikos, pokalbiuose vyriauja politinė tematika, kuri geriausiai draugus neretai paverčia priešais tik todėl, kad jų nuomonės skiriasi dėl kažkokio, už kelių tūkstančių mylių vyksančio, politinio reiškinio.

Kaip ir visame gyvenime, taip ir literatūroje politinė tematika pasidarė tokia populiari, kad šiandien literatūros žurnalai, kurie tarp kita ko ir recenzuoja naujai pasirodusias knygas, yra daugiau panašūs į politinius, negu į literatūros leidinius. Esmėje, visas gyvenimas su literatūra įskaitytinai, vis labiau ir labiau pajungiamas politikai. Skirtumas tarp Rytų, kuriuose politinis-ideologinis primatas išplaukia iš marksistinės doktrinos ir Vakarų, kuriuose politinio momento suaktualinimas, gal būt, yra diktuojamas būtinybės, egzistuoja tik laipsniškume, na, ir, žinoma, priešingų principų taikyme.

Rašytojų paklusimas šitai “madai” ir savo dėmesio sukaupimas į aktualią tematiką, o ne į jos apdorojimą, neigiamai atsiliepia literatūrai ta prasme, kad tikrai meniškai parašytų veikalų pasirodo labai mažai, o knygų rinką užplūsta estetiniu atžvilgiu menkaverčiai veikalai, kurie ir savo tiražu ir reklama nustelbia pirmuosius.

Jau keleri metai skaitau vieną geresnių JAV literatūros žurnalų, kokių reikėtų laikyti New Yorke kas savaitę išeinanti “Saturday Review”. Savo teigimams paremti pateikšiu vieno paskutiniųjų jo numerių turinį.

Viršelis papuoštas advokato rašytojos Rebecca West portretu ir nurodymu, kad jos naujausios knygos recenzija

11 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, MARCH 26, 1955

telpa tolimesniuose puslapiuose. Pati knyga vadinasi “A Train of Powder” ir sudaro 310 puslapių esėjų tomą, kuriame aprašomas Nūrenbergo teismas, Berlyno blokada, Pietinėje Karolinoje įvykdyti linčiai bei britų suruošti špionažo ir nužudymo teisiniai procesai. Iš recenzijos ir citatų galima spręsti, kad knyga jokių atveju nepriklauso grožinės literatūros apimčiai, bet greičiau teisinių-filosofinių pasiskaitymų rūšiai. Tema aktuali ir intriguojanti, bet vargu, ar beteikianti estetinį pasigėrėjimą. Žurnale recenzuojamų knygų tarpe jai suteikiamas išimtinis dėmesys.

Kiti straipsniai: Vedamuoju reiktų laikyti Carnegie Fondo Tarptautinei Taikai prezidento James T. Shotwell ilgą strateitės taikos perspektyvų klausimu. Straipsnis nagrinėja paskutinių trijų dešimtmečių laikotarpį, tarptautinių politinių institucijų reikšmę, tautų federacijos aktualumą ir kitus su karu bei taika susijusius klausimus, kurių centre stovi visiems žinomos politinės figūros.

Virginiaus Dabney straipsnis pašvęstas Amerikos pilietiniam karui. Bertrando Ruselio straipsnyje klausama, kokios perspektyvos pasaulėžiūrinio liberalizmo ateičiai komunizmo akivaizdoje.

Tai bus pagrindiniai to numerio straipsniai, kurie visi yra politiniai.

Šalia jų daug vietos skirta knygų recenzijoms. Be minėtosios Rebecca West knygos recenzuojama neseniai pasirodę 245 psl. britų žurnalisto Geoffrey Hoare tyrinėjimai, liečią dviejų britų diplomatų D. D. Maclean ir G. de M. Burgess pabėgimą į sovietų pusę. Toliau — May Sarton politinis romanas “Faithful Are the Wounds”, kuriame aprašoma intelektualo tragedija nepriimtose jam politinėse aplinkybėse. Dar toliau recenzuojama Laurens van de Post apysaka apie komunizmo įsigalėjimą Afrikoje. Apžvelgiami lenkų laivo “Batory” kapitono, Jano Cwiklinskio, kuris neseniai pabėgo į Vakarus, užrašai...

Tiesa, yra keletas recenzijų, kuriomis komentuojamos nepolitines knygas, bet jos sudaro tik nedidelę žurnalo turinio dalį. Likusią vietą užima kronika ir skelbimai.

Šio žurnalo, kuris save vadiną “literary”, turinys mažai kuo skiriasi nuo eilinio politinio magazino. Politika pasidarė ne tik eilinio žmogaus, bet

ir literato pagrindine tematika. Šiandien tikrai galima kalbėti apie mūzų tylą, nors ginklai dar ir nežyngau. A. S.

Reta proga išgityti J. Jazmino apysakaičių rinkinį anglų kalba UŽ PUSĖ KAINOS

A Kiss In The Dark

By J. JASMIN

Translated from the Lithuanian by Milton Stark.

Trumpos apyskaitės apie flirtus ir meiles.

Evening Telegram, Newfoundland, apie šią knygą parašė: “Kam lengvas žanras patinka ir kas nori susipažinti su europietiška meile, meiluzėmis ir panašiais dalykais, tam ši knygutė patiks”.

Dabar tik \$1.00 (buvo \$2.00). Irišta \$2.00 (buvo \$3.00).

NAUJIENOS
1739 So. Halsted St.
Chicago 8, Ill.

Apie jo kūrybą turėtų žinoti kiekvienas lietuvis, nežiūrint kada jis yra į šį kraštą atvykęs. Todėl užsisakykite knygą Vincas Krėvė Mickevičius. Ji kainuoja tik vieną dolerį.

Užsakymus adresuokite:
NAUJIENOS
1739 S. Halsted Street,
Chicago 8, Ill.
Chicago 8, Ill.

Aleksas Brinas

GENERAL CONTRACTOR

- Naujų namų statyba
- Namų remontavimas
- Vidaus įrengimai
- Garažų statyba

20 metų patyrimas
Greitas ir sąžiningas darbas

4339 S. Hermitage Ave.
FR 6-3922 LA 3-9719

SIUNTINIAI I LIETUVĄ

visus mokesčius
čia sumokėjus

100% apdrausta

DRABUZIAI
GYDUOLIS
ir t. t.

Jūsų giminės gamna be
jokių jėms išlaidų

CENTRAL PARCEL
SERVICE, INC.

220 SO. STATE ST., CHICAGO

TeL. Wabash 2-9354

Atdara šestadien. iki 1:30 popiet.

AUTO TAISYMAS IR GASOLINO STOTIS

Atliekami lyginimo ir dažymo darbai. Taisomi motorai, stabdžiai, transmisijos ir t. t. MOBILGAS benzinai, Firestone padangos, baterijos ir automobiliams dalys.

1934 W. 59th Street Tel: GROVEH 6-9136

M. ČESAS, patyres automobilių specialistas

SKANIAUSIA IR SVEIKIAUSIA

LIETUVIŠKA DUONA AMERIKOJE

Grynų ruginių miltų, plikyta

Kepa VACLOVAS DUKŠTAS

(buvusioji Urbelio kepykla)

1800 W. 46th STREET, CHICAGO 9, ILL. Lafayette 3-1510
PARDUODAME VIETOJE IR VEŽAME J KRAUTUVES

ISLEISKIME DR. GRINIAUS ATSIMINIMUS

Padidinkime memuarinę lietuvišką literatūrą

Mūsų lietuviškoji literatūra, imant ją plačiąja prasme ir palyginant su ankstyvesniais laikais, per pastaruosius 30 metų gerokai suklestėjo. Ypač daug šioje srityje mes laimėjome per antrąjį mūsų nepriklausomo gyvenimo dešimtmetį, kai visas mūsų kultūrinis gyvenimas pradėjo daugiau nusistovėti, įgyti savo formas ir intensyvėti. Netgi ir dabar tremtyje, kai bet kuriam kultūriniam darbui sąlygos, atitruskus nuo savo žemės ir savo tautos kamieno, nėra palankios, vis dėlto mes dar negalime labai skustis savąja literatūra. Ir per šį tremties dešimtmetį mes iš savo rašytojų esame susilaukę visos eilės vertingų ir brandžių grožinės literatūros veikalų.

Tačiau viena literatūros sritis — vadinamoji memuarinė literatūra — kaip anksčiau, taip ir dabar pas mus tebėra gerokai atsilikusi ir apleista. Galima sakyti, kad beveik ant pirštų būtų galima suskaičiuoti visas tas stambesnes mūsų literatūroje memuarinio ar net ir autobiografinio pobūdžio knygas, kurios iki šiolei yra išvydusios dienos šviesą. Tarp jų pirmą eilę tektų paminėti įdomius Martyno Yčo atsiminimus, išleistus 3 tomuose, Mykolo Biržiškos vertingą atsiminimų knygą „Anuo metu Viekšniuose ir Šiauliuose“, Gabr. Petkevičaitės-Bitės atsiminimus „Iš mūsų kovų ir vargų“, Myk. Katkaus „Balanos gaidynė“, kurią tik bolševikai per antrąją okupaciją išleido atskira knyga, pulk. J. Petruičio atsiminimus iš laisvės kovų 1918-1920 m., kurie ir čia, JAV, buvo perspausdinti. Ir tai beveik viskas. Tiesa, nemaža įvairių memuarinio pobūdžio rašinių yra tilpę įvairiuose žurnaluose ir laikraščiuose, bet kas juos dabar besugaudys.

Iš tikrųjų, kaip labai gaila, kad beveik visi žymieji mūsų politikai, visuomenininkai, rašytojai, menininkai ir mokslininkai, kurių nebėra gyvųjų tarpe, nuėjo į amžinastį, nepalikę jokių savo memuarų ar bent platesnių autobiografių. O juk daugumai jų teko gyventi ir dirbti bei kovoti pačiais įdomiausiais laikais, kai budo lietuvių tauta, kai kūrėsi Lietuvos respublika ir daugeliui jų tuose visuose žygiuose teko suvaidinti reikšmingus vaidmenis. Kaip, pav., būtų naudinga ir įdomu turėti dr. J. Basanavičiaus, Maironio, brolių Vileišių, J. Jablonskio, V. Čepinskio ir visos eilės kitų mūsų žymiųjų veikėjų memuarus ar nors bent platesnes jų autobiografijas. Taip pat vėl labai gaila, kad ir mūsų dienomis vienas po kito iš mūsų tarpo išeina į amžinybę mūsų žinomieji žmonės, kaip V. Krėvė, gen. V. Nagevičius ir kiti, nepalikę savo atsiminimų. Tikrai, likimas šia prasme mums nepalankus, kad, pav.,

ir darbščioji mūsų Žemaitė, nors ir buvo pasiryžusi parašyti plačią savo autobiografiją, bet mirtis nukirto tą jos darbą pačioje įdomiausioje vietoje — jai atėinant į lietuvių literatūrą, susipažinus su Povilu Višinskiu. Taip ir liko labai gražiai pradėta, bet nebaigta jos autobiografija.

Galima iš dalies prileisti, kad anksčiau visi te mūsų žymieji veikėjai buvo tiek apskrovę darbais, kad apie tokius dalykus, kaip memuarų rašymas, rimtai nepagalvodavo, atidėdami tai į senatvę, o dažnam jų tos žilos senatvės ir nebeteko susilaukti. Bet gal yra dar ir kita priežastis, kuri slypi lietuviui būde — tai tas iš dalies perdėtas kuklumas: ką aš čia dabar apie save rašysiu, kam tai bus įdomu? Tuo tarpu kitų tautų žmonės taip negalvoja. Jie skuba viską užfiksuoti, kol visi svarbesnieji pergyvenimai neišnyko iš atminties ir faktai bei vaizdai neišblėso. Štai W. Churchillis, nors ir turėdamas eibes kitų darbų, bet vos tik pasibaigus Antrajam karui, parašė kapitalinius 5 tomų memuarus, už kuriuos net Nobelio premiją gavo. Rašo Vakaruose savo memuarus ir autobiografijas palyginti ir dar gana jauni žmonės. Išgarsėjęs rašytojas Arthuras Koestleris jau prieš kelis metus yra išleides savo autobiografijos pirmąjį tomą „Arrow in the Blue“, kuri skaityti vienas malonumas. Ir reikia konstatuoti, kad tokie memuarinio ar autobiografinio pobūdžio veikalai turi labai didelį pasisekimą ir yra noriai skaitomi. Tiesa, Vakaruose yra vienas dalykas, kuris paskatina daugelį žmonių griebtis plunksnos, tai aukšti honorarai, ypač išgarsėjusiems žmonėms, ko, žinoma, mažos tautos žmonės, negalėjom ir vargu ar kuomet nors galėsim tiek mokėti. Užtat juo labiau tenka vertinti lietuvių kalba parašytus memuarus, nes jie tikrai parašyti ne dėl kokio pelno, bet norint plačiau nušviesti autorių pergyvenimus ir praities faktus bei veikėjus.

Tokią gana platą ir įžangą apie memuarinės literatūros reikšmę aš čia parašiau dėl to, kad štai mes turime galimybę papildyti tą labai negausią lietuviškąją memuarinę literatūrą tikrai vertingais ir labai įdomiais buv. Lietuvos Respublikos Prezidento dr. Kazio Griniaus atsiminimais, kurių graži pradžia buvo padaryta dar 1947 m., Vokietijoje išleidiant jų pirmąjį tomą. Toliau mes turėtume būti apie 4, leidimas susitrukde dėl tremtinių emigracijos iš Vokietijos ir dėl paties autoriaus mirties. Tačiau dabar visų mūsų pareiga jo atsiminimus, to-

liau nebeatidėliojant, skubiai išleisti. Tuo būdu bus ne tik pastatytas gražus paminklas šviesiam velionio atminimui pagerbti, bet ir visiems mūsų tautos netolimiosios praities tyrinėtojams ir visiems kultūrininkams bus suteikta apščiiai medžiaga iš tautos atgimimo laikotarpio, iš kovų prieš carizmą ir iš Lietuvos respublikos kūrimosi pirmųjų metų.

Dr. K. Grinius nuo pat savo jaunystės buvo viena stambiųjų figūrų ir veikliųjų veikėjų mūsų tautinio atgimimo laikotarpyje, dar prieš spaudos atgavimą. Jis buvo artimas „Varpas“ bendradarbis ir žymus Suvalkijos lietuvių politinio ir kultūrinio gyvenimo judintojas bei skatintojas. Šiame darbe jam teko veikti su daugybe ano meto mūsų veikėjų ir gerokai nukentėti nuo caristinio teroro. Spaudą atgavus, dr. K. Grinius vėl vienas svarbiųjų mūsų spaudos organizatorių. Jo pastangomis gimsta 1904 m. Vilniuje jau legalus savaitinis laikraštis ūkininkams „Lietuvos Ūkininkas“, o 1909 m. ir „Lietuvos Žinios“, vėliau išaugęs į didžiulį dienraštį. Kuriantis Lietuvos respublikai, dr. Grinius vienas žymiausių mūsų tautos politikų; jis visų seimų narys ir kurį laiką Ministras pirmininkas, o vėliau 1926 m. tampa Lietuvos respublikos prezidentu. Tad jo veiklos arena labai plati ir savo atsiminimus jis turi daug ką papasakoti.

Be to, dr. K. Grinius, nors ir būdamas gydytojas, bet visą savo gyvenimą buvo labai didelis knygos ir plunksnos mėgėjas. Ankstyvesniaisiais laikais jis buvo vienas iš stipriausių mūsų publicistų ir iš jo plunksnos yra išėję šimtai straipsnių įvairiausiai klausimais. Tokio savo plunksnos pamėgimo dr. Grinius neužmiršo iki pačios žilos senatvės, galima sakyti, kad jis rašė iki pat savo mirties. To pasėkoj mes štai ir turime jo plačius atsiminimus. Kartu čia galima konstatuoti, kad dr. Grinius pasižymėjo tiesiog nuostabia atmintimi. Tai buvo lyg gyva vaikščiojanti enciklopedija, ypač kiek tai lietuvių tautinio atgimimo ir valstybės kūrimo laikotarpį. Visa tai ir daro jo atsiminimus tikrai vertingus ir įdomius.

Jau pirmasis jo atsiminimų tomas aiškiai rodo, kaip plačiai, tegu ir ne visuomet labai planingai, jis sugeba aprašyti anuos laikus, nušviesti šimtų metų laikų veikėjų ir išskelti daugybę naujų faktų bei priežasčių. Kiti tomai, kurie dar laukia progos išvysti dienos šviesą, nė kiek neatsilikis savo vertingumu ir įdomumu nuo pirmojo tomo. Priešingai, juose bus išskelta daug mažai kam žinomų faktų, ypač iš pirmųjų nepriklausomo gyvenimo metų 1919-1926 m. Tas dar labiau pakels tų atsiminimų vertę.

Dr. Kazio Griniaus atsiminimams leisti yra susidarys platus komitetas iš žinomų visuomenės asmenų. Jo adresas yra toks: Dr. Kazio Griniaus Komitetas, 1739 S. Halsted Street,

Chicago 8, Ill. Tačiau vienas komitetas be plačiosios lietuviškosios visuomenės pagalbos vargu ar galės atlikti tą didžiulį darbą, dar kelių stambiųjų tomų išleidimą. Į šį darbą turėtų savo pinigine parama įsijungti ne tik paskiri asmenys, bet ir lietuviškosios organizacijos. O sutartinai ir organizuotai dirbant, tai nebus sunku įvykdyti. Nauda iš to bus visiems didelė.

B. A. Dundulis

Rūtos Saldainiai

Sakoma, kad gera prekė pati save giria, bet ar tai tikty ir RŪTAI, sunku pasakyti.

RŪTA mažiausiai perša savo gaminius, bet tik nori painformuoti tų saldainių mėgėjus.

RŪTA yra vienintelė visoje Amerikoje gaminanti pagal lietuvišką skonį ir receptus šokoladinius saldinius iš geriausių medžiagų, be gadinančių skrandį ir dantis rūgščių ir prieskonių, ką dauguma jau patys vartotojai pastebėjo.

RŪTA yra savaranki ir nieko bendro neturinti su kitais saldainių gamintojais ir jų pavadinimais.

Jau nuo pat gamybos pradžios, senų ir gerų tos srities žinovų ir pačių įvairiose vietose vartotojų RŪTOS saldainiai buvo ir yra pripažinti kaip geriausi saldainiai.

Savo gamyboje RŪTA dar nėra tiek pajėgi, kad išleistų daug rūšių saldainių, bet yra patenkinta jau ir tais įsitikinusiais vartotojais, kurie nesumaišė su kitais, tinkamai įvertino esamą kelių rūšių gaminių, kuklų įpakavimą ir yra nuolatiniiais pirkėjais.

RŪTA negali apgautinėti vartotojų pigia ir bloga gamyba, papuošta tik į gražią dėžutę. Ji duoda gryną, gerą kartų ir brangų gaminių. Bet turi nemažai ir kitų išlaidų.

Chicagoje, Clevelande, Detroit, Bostone ir kitose vietose RŪTA turi apmokamus atstovus, kurie saldainių pardavimą platiną daugelyje krautuvių. Krautuvės nesutiktų imti mažesnę uždarbę, negu gauna iš kitų.

Negalima lyginti ir su importuotais saldainiais, nes jokiais exportiniais primokėjimais ar valiutų kursų skirtumais gamyboje ar pardavime pasinaudoti negali.

Visose vietose reikalaukite šviežius ir gerai išlaikytus saldainius.

R Ū T A

740 SUTTER AVE.,
Brooklyn 7, N. Y.

Krautuvininkai, gaudami saldinius per atstovus, pasitinkinkite urmo kainas iš atstovams duotų RŪTOS sąskaitų.

Nevėluokite su Velykiniais užsakymais.

—Rūta.

Telef.: 29-198

SLOPPY JOE'S BAR

JUOZAS IR MARGARETA
G A L A C K A S

Lietuviai savininkai maloniai sutinka kiekvieną tautietį keletą.
VYNAS — ALUS — LIKERIAI
GERAS VALGIS
Didelė svetainė ekskursantams ir grupėms.

201 DUVAL STREET
KEY WEST, FLORIDA

LIETUVIO BŪDAS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

tautiniai papročiai ir tautinės tradicijos,

Moteris ir tauta

Bet jei taip, jei moters įtaka pagaliau viršijo vyriškąją valią ir išvidiniuose lietuvių polėkiuose tebedominuoja iki šiol, yra gyvo reikalo trumpai peržvelgti ir į pačios moters psichikos bruožus.

Kalbant apie tai, visų pirma čia be jokių svyravimų pabrėžtinai gausios ir pozityvios mūsų moters — ir iš viso moters — ypatybės: jos darbštumas, nuoširdumas, giedresnis žvilgsnis į pasaulį, vitališkasis atkarumas (esant silpnesnei, būti visur stipria ir viską pakeliančia), taupumas, rūpestis ir meilė namams, visiškas atsida- vimas šeimai, užuojauta ir globa savųjų ir svetimųjų, linkimas į švelnųjį meną (lyriką, pasakas, tautodaile), abuojumai fizi- zinei kovai ir kraujo keršto, atmetimas brutalių jėgų adoravimo ir t.t. O antai, kas, ar ne moteris, ar ne jina, pirmiausia išlaikė ir išsaugojo lietuviškąją kalbą ir savus papročius, ar ne jina daugiausia įdiegė vaiko sąmonėn ir sąmonėn gimtosios žemės meilę? ar ne ji maldavo, prašė ir net varė vertė jį, savąjį vaiką, būti geru kilniu žmogumi?..

Trumpai, moteris buvo ir tebėra tas gerasis, viską laiminantis, mylintis ir jau- kia šiluma globiantis genijus, kurio (pri- leiskime) netekus, gyvenimas virstų ny- kus, šaltas ir daug kam... betikslis. Išti- sus puslapius čia būtų galima prirašyti apie šias minėtas ir neminėtas moters ypa- tybes, kurių gerą dalį ir mes visi esame paveldėję.

Bet šalia šių gausių ir teigiamų moters žymių yra ir keli gana ryškūs neigiami jos bruožai, kurie mums kaip tik čia rūpi, nes jie nepaprastai stipriai įaugę į lietuvių sie- lą. Dėl to verta, kad jie būtų kiek plačiau išryškinti, o vėliau, jei atsiras geros va- lios, kruopščiai taisytini. Koki tie neigia- mieji moters bruožai?

Pirmiausia moteris visame yra žymiai paxydulingesnė už vyrą. Tai iš seno pripa- žįsta visi psichologai. Už tat, pabrėžę šį faktą, ilgiau prie jo ir nesustosime.

Antroji moters yda, kuri turi ir giliai teigiamą ir giliai neigiamą pusę — tai jos asmeniškumas (teisingiau kalbant, as- mens suabsoliutinimas), per visą gyveni- mą skiriant jam *pagrindinį* dėmesį. Šiuo faktu irgi nesunku mums įsitikinti. Aure, kas gi, ar ne moteris visa savo esybe ir visomis savo galiomis nuo pat kūdikystės iki gilios senatvės linkusi *pirmiausia* do- mėtis... ne arklūkiais, automobiliūkiais ir kaubojiškais pištalietais, ne idėjų, teo- rijų, hipotezių, herezijų ar sektų kūrimu, ne mokslu, menu, turtu, politika ar ūki- o biznio perspektyvomis, o *svarbiausia* tik a s m e n i u: lėle, motina-tėveliu, sesute, drauge, mylimuoju, svetimais ar savais vaikais, savo vyru, bičiulėmis ir bičiuliais, ligoniais, nelaimingaisiais ir aple- staisiais, pagaliau šventaisiais, Dievu, švč. Marija... Trumpai, apie asmenį sukasi visų (95%) moterų mintys ir kalbos, kurios savo ruož- tu dėl gausybės turimos medžiagos ir be- galinio "svarbumo" niekad neturi ir netu- rės galo.

Savaiame aišku, kad iš šio perdėto asme- niškumo kyla visoki apkalbinėjimai, in- trigos, nuodėngas asmenišką kritika, įvai- rūš kivyčiai, diplomatiniai santykių nu- traukimas tarp dviejų asmenų ar tarp dviejų šeimų, na, ir kitokios tos rūšies ydos bei ydelės.

Trečia. Moteris — tai irgi žino visas pa- saul's — už vis labiausia brangina išvirš- nę daikto ar asmens išvajzdą, laukujį šau- nų apsiėjimą, puikius gestus, skoningas manieras, atsargų taiklų žodį, ne tiek vi- dine, kiek išviršinę tvarką ir blizgesį, vi- same pirmon vieton statydama ne dailų ir gilų turinį, o dailią ir šaunią formą. Ma-

da, oficialioji daugumos nuomonė (kad ir kvailiausia), paviršutiniai gyvenimo rei- škiniai ir įpročiai visuomet stipriai užgrie- bia jos, moters, dėmesį.

Šia prasme moteris neginčytinas formos žmogus.

Ketvirta. Ateities atžvilgiu moteris trum- paregė. Ji nemoka pramatyti tolimų įvy- kių, jai sunkiai vyksta nustatinėti gaires tolimiems, nors ir labai svarbiems, daly- kams, mat, visa tai yra jai daugiau ab- straktūs, nerealiūs ("nepraktiški") daly- kai. Jai nepalyginamai įdomiau tai, kas sukasi čia pat po jos akimis, o ne tai, kas bus po 30 ar 50 metų, ypač jei jos pačios asmeniškai tatau neliečia. Iš tiesų, moteris čia poetškai lygintina su gėlėmis bei plaštakėmis, kurių visa prasmė tik žydėti, bujoti, džiaugtis gyvenimu ir kitiems to džiaugsmo teikti, ir tai — dabar, šandie, šiuo metu, tik ne rudenį, ne kitą metą ir, dievaž, ne už 10-20 metų.

Penkta — moters smulkmeniškumas, matant tik mažus objektus, žiūrint į vis- ką tik iš savo ar savo šeimos taško. Šis moters bruožas, kaip ir aptartasis jos as- meniškumas, slepia savyje labai daug ge- ro, bet... neretai ir daug blogo.

Šešta. Perdėtas moters taupumas, nere- tai virstas šykštumu ir savanaudiškumu. Moteris taupo... ji taupo pedantiškai, dra- siai braukdama iš savo išlaidų visuome- niškus ir tautiniai kultūrinius reikalus, ku- rie jai maža tesuprantami, o pagausinda- ma išlaidas savo pačios moteriškiems rei- kalams. Vyrą ji iš patyrimo laiko nepraktišku, išla d žiu ir svajoku, kuris daug ge- riau padarytų, nusipirkdamas sau naują eilutę negu mestų balon pinigų už knygas arba aukotų kokiam tolimam sunkiai įvykdomam tikslui.

Lietuvis — moters įpročių kultivuotojas

1. Šiandieninis Lietuvis taip pat nepa- prastai pavydus. Apie šį neigiamą jo bru- ožą šalia kitų smulkesnių straipsnių ir at- viresnių pasisakymų savo laiku plačiau kalbėjo Keliuotis ("Pavydas", "Naujoji Romuva", 1934 m., Nr. 203); apie tai už- siminė ilgu ir gausiais faktais pagrįstu straipsniu Vikt. Biržška ("Lietuviškasis vėžys", "Laisvoji Lietuva", 1953 m., Nr. 2); atkreipė į šią ydą dėmesį taip pat ir V. Krėvė, pasakydamas apie mūsų meni- ninkų ir rašytojų pavyduliavimą per as- menišką recenzijas ("N. Romuva", 1939 m., Nr. 423).

Lietuviškasis pavydas, pagrįstas savų jė- gų ribotumu ir emocionali kito asmens vertinimu, klesti iki šiai dienai ne tik mū- sų privatinėje ir drauginėje aplinkumo- je. Jis stipriai reiškiasi ir viešumoje, pri- sidengęs, žinoma, kokia nors gražia ir ne- kalta, bet vis dėlto skystai permatoma, skraiste. Ne menkesnes pozicijas jis turi užėmęs ir mūsų spaudoje, kurioje rašo ir bendradarbiauja geras trečdalis silpno in- telekto, menko išsimokslinimo ir dar men- kesnės dvasinės kultūros žmonių. Čia pa- vydui reikštis itin palankios sąlygos. Čia galima be mažausios rizikos igelti kaip galima skaudžiau savo tautiečiui (svar- biausia tik dėl to, kad jis ne "mūsų žmo- gus"), pačiam gi po bereikšme slapyvarde ir viešai ir asmeniškai išlaikyti labai kil- naus, gero ir laisvo nuo visų klaidų žmo- gaus opinį.

2. Kaip ir kiekvienu moteris, lietuvis ne- paprastai asmenišką (egocentriškai indi- vidualus). Apie tai jau plačiau minėjome, lygindami Lietuvius su kitataučiais, dėl to čia iškeliamo tik *priežastis* ir nurodome realius *faktus*.

Aure, pavyzdžio dėl ai įsistebėk kiek at- džiaui mūsų spaudos ir radijo nepabai- gamus tarpusavio ginčus dėl vadovauja- mų asmenų, mesk akį, kur susitinka pri- vačiai ar spaudoje įvairių nusistatymų

žmonės (pv. Vlike, dilp. šefe, Liet. enci- klopedijoje, Balfe, Rašytojų draugijoje, dailininkų sugyvenime, "broliškame" žur- nalistų bendradarbiavime, liet. bendruo- menės kūrime, premijų skyrime, vieningo teatro įsteigime) — visur čia pirmiausia asmeniškumas, partiškumas, kuo skubiau- sias savos pasaulėžiūros ir "savų" nuomo- nių pabrėžimas, akla-siaura ambicija, de- monstratyvūs išėjimai ir išstojimai, vieši protestai ir pareiškimai, na, ir kiti mums žinomi formaliniai moteriški triukai. Pa- grindinis dalykas visad nustumiamas į an- tą vietą. Jis, mat, nereikšmingas. Reikš- mingi tik mano įsitikinimai, per kuriuos ir galima prieiti prie pagr. dalyko. "Pulk ant veido, pagarbink mane ir mano atsto- vaujamus įsitikinimus, nusilenk mano nuo- monei arba mano srovei — tada viskas bus gerai!" — tokia dabartinė lietuvių visuomeninė deviza. O išimčių ne perdaug. Tiesą sakant, maža kas jų ir paiso.

"Sintetiškumo stoka reiškiasi mūsų cha- rakteryje!.. Visumos suėmimo ir šalto ob- jektyvumo stoka! Štai kuo būdingi lietu- viai, ypač dabartiniai emigrantai lietuviai" (iš B. Babrausko kalbos L. Auditorijoje, Chicagoje, 1955.II.20).

Anta, skaityk tik kai kuriuos mūsų sa- vaitraščius! Nustebsi, išsigąsi, nuliūsi!.. Užmiršę baisųjį pavojų ir didžiausią viso- je istorijoje tautos nelaimę, jie, šie tūli savaitraščiai, vieton užsiimti tautinės kul- tūros reikalais, vieton kelti vienybės, bro- liškumo ir santūrumo ugdymą, vieton duo- tipadrąsinančius istorinius aprašymus ar- ba rūpintis gimtosios kalbos išlaikymu, — metai iš metų ciniškai ir su karčiausia iro- nija tebesityčioja iš kitos lietuvių grupės pasaulėžiūrinių įsitikinimų. "Arba būkite koki mes esame — išmokslinti, be prieta- rų ir kilnūs — arba beatodairinė kova eis iki galo" (= iki galutinio savitarpio išsi- naikinimo) — toks jų šūkis. Deja, jie už- miršta, kad šiame dalyke (įnirusių savi- tarpinių niekinimų ir vaidų kėlime) jie pasitarnauja tik priešui, nes apie vienos pusės nekenčiamus "prietarus" bus vėl ga- lima kalbėti tik tada, kai nebeliks žymes- nio laukujo priešo ir didysis tautų žudi- kas, mongolškas Kremliaus slibinas, ap- leis Lietuvos žemę. Nūnai gi ir su prieta- rais ir be prietarų lietuviai turėtų būti mums lygiai brangūs, o jų įsitikinimai, lyg'ai kaip ir savięji, broliškai toleruoti.

Štai dar du konkretūs pavyzdžiai iš šim- ty:

Apleisdamas Vokietiją ir regėdamas pra- sidėjusią savitarpinę kovą ir asmenišką užgauliojimą, buv. mūsų prezidentas Dr. Grinius atsisaukė į lietuvius su nuostabiai kilniu ir humanišku pasiūlymu: "*Paskelb- kime vieni kitiems amnestiją!*" Vis dėlto pabuvojęs Amerikoje ir persiėmęs čionykš- tės savitarpinės kovos nuotaikomis, jis pats sulaužė šį savo patarimą, išvadinda- mas savo politinį priešą (tiesa, gana bajori- škai unaravą asmenį) "škurininku", kad biau įžeistų. Vadinas, protą ir objektyvu- mą jausmas nugalėjo.

Arba vėl:

1950 m. Kanadoje buvo sušaukta lietu- viškų organizacijų atstovų konferencija, kur turėjo būti išrinkta bendra tautinė krašto taryba. Katalikai, pasijutę mažu- moje ir neprileisdami minties, kad tary- bai kurį laiką vadovautų nekatalikai, de- monstratyviai atsimetė nuo vieningo tau- tinio darbo ir suorganizavo savąją, jau "katalikišką", krašto tarybą. Įkurtas ir sa- vas katalikišką laikratšis šalia ėjusios "Neprikl. Lietuvos". Tokiu būdu Kanado- je pradėjo veikti du tautiniai mūsų cen- trai (gal atsirado jau trys ar keturi?). Kur čia, sakykite, nejausmėnės nuotaikos ir šaltas patriotinis objektyvumas?.. Antai, net žymi dalis tų pačių Kanados katalikų ilgai šaipėsi iš šių subjektyviai egzaltuo- tų savo vadų "politikos".

Apskritai, kaip anie minėtieji savaitraš- čiai iš peties grumiasi su "prietarais" ir

KALBOS DALYKAI

REDAGUOJA
DR. P. JONIKAS

Apie kalbinę kūrybą ir svetimybės

Dėl "Vyru iš 1945 metų"

Prieš kurį laiką Ungurupis "Sandaroje" mėgino teigti, jog knygos pavadinimas "Vyrai iš 1945 metų" esąs kūrybingas, vaizdingas posakis, ir jo nereikėję taisyti į "seną, nuoboduliu kvepiantį gramatinį šabloną — '1945 metų vyrai'."

Kokie jo įrodymai? Jis čia pasitenkina bendru teigimu, kad žmonių gyvoji kalba mėgstanti "įvairiausias prasmės perkeitimus", nesitenkindama "vien sąvokiniams nuskymais". O visas jo kalbinis "įrodymas" tėra pasakymas: "Tik palyginkime, argi ta pati prasmė yra pasakyta: Sutikau žmogų iš Lietuvos ir — Sutikau Lietuvos žmogų?"

Iš tikrųjų tai nėra joks tikslus reikšmės įrodinėjimas.

Ungurupiui, kuris kalba apie gyvosios žmonių kalbos pamėgimą "prasmės perkeitimų" bei vaizdingumo, matyt, ir "Vyrai iš 1945 metų" atrodo esąs tos rūšies pasakymas (sintaksėje tiksliau vadinamas ir žodžių sanplauka). Tačiau iš tikrųjų tai nėra žmonių vaizdingas pasakymas, bet inteligento pasigauta svetimybė.

Prielinksnį iš žmonių kalba neretai vartoja vietai žymėti — pirmiausia tokiai, iš kurios prasideda, eina veiksmas, judėjimas: *atėjo žmogus iš miesto, dūmai eina iš trobos* ir t.t. Bet jau rečiau iš tevertojamas pažyminiu (t.y., kada iš su daiktavardžiu eina kito daiktavardžio pažyminiu), kaip kad: *vedė moterį Elzę Šikšnaly iš kretingiškių, Kuizinas iš paprūdžio, Šeputis iš daubos*; čia priklauso ir Ungurupio paminėtasis *žmogus iš Lietuvos*. Bet šiokiems atvejais dažnai posakis pakeičiamas lytimis be iš: *paprūdinis Kuizinas, daubinis Šeputis*.

Tačiau daug rečiau — tik kai kuriais atvejais — mūsų kalba iš tevertoja laikui žymėti. Čia pasakoma: *vaikas iš mažumės (mažens) buvo įpratęs į darbą, rugiai iš žiemos išsėlę, šieną pradėjom piauti iš pat ryto*.

Kaip matyti, čia iš grupė ne kurio daiktavardžio pažyminys nusakomas, bet laiko aplinkybė — daugiau tik laiko riba, nuo kurios kas prasideda, skaičiuojama ir t.t. Todėl neretai tais atvejais ir nuo prielinksnis vartojamas: *vaikas nuo mažumės (mažens) buvo įpratęs į darbą* ir t.t.

Bet žodžių sanplaukoje *Vyrai iš 1945 metų* žodžių grupė iš 1945 metų tėra pažyminė laiko grupė (t.y. ji pažymi, kokie tie vyrai). Tokiais atvejais mūsų kalba nemėgsta iš. Todėl mūsų žmonių nėra įprasta sakyti: *pasaka iš senovės, daina iš senovės*; bet: *senovės pasaka, senovės daina* ir t.t. Tad lietuviškajam kalbos jausmui pasakymas *dainuo-*

jam dainą iš senovės tereiškia "dainuojam dainą nuo senovės laikų" (nuo jų esam pradėję dainuoti), o jei norime pažymėti pačios dainos senoviškumą, tai tegalime sakyti be iš: *dainuojam senovės (senovinę, senovišką) dainą...*

Laiko pažymininėje žodžių grupėje iš mūsų pavartojamas tik tokiais atvejais, kai joje laiko ir vietos sąvokos susipynusios. Pvz. *balsas iš amžių glūdumų*.

Ir nuodugnesni mokslininkų darbai, skirti mūsų prielinksnų vartosenos tyrinėjimui, nerodo, kad iš mūsų kalboje būtų įprastas laiko pažymininėje sanplaukoje. Tatai skaitytojas gali patirti pvz. kad ir iš prof. Dr. E. Fraenkelio knygos "Syntax der litauischen Postpositionen und Praepositionen" (Heidelberg 1929).

Laiko pažymininę žodžių sanplauką straipsnio paantraštyje minimuoju atveju būsim nusižiūrėję iš lenkų; ypač kad vienas kitas retas atvejas, nors ir nepažymininėje grupėje, mūsų jau seniai vartojamas kaip ir lenkų, pvz. *iš pradžių* = lenk. *z początku* ir kt.

Vyrai iš 1945 metų yra lenkiškuoju pavyzdžiu pasidarytas posakis, kuris griežtai atliepia tokius lenkiškus pasakymus, kaip kad, pavyzdžiui, "Wspomnienie z lat, które przeżyłem" (kun. Smigelskio nesena mūsų praeitį vaizduojąs rašinys), *pozostałosc z dawnich lat* ir t.t.

Taigi to tariamojo vaizdingo mūsų "žmonių kalbos" posakio tėsama paprasto polonizmo (lenkybės), kuris šiaip nemokantiems lenkiškai (arba neįsipratinusiems iš mūsų autorių, vartojančių šiokią lenkišką formą) nekelia kokio vaizdingumo, nes jis yra jiems svietimas. Vienam kitam slavizmui prisiskundusiam šviesuoliui savo laiku gal buvo vaizdingi ir tokie posakiai, kaip *faktas ant veido, klausimą pastatyti šonkauliu* ir kiti vergiški vertimai iš rusų kalbos, kurie paskui visai išnyko iš mūsų raštų.

Dar žodis kitas apie liaudinės ir poezinės kalbos skirtības. Be reikalų Ungurupis keliose savo pastabėlių eilutėse mus stengiasi autoritetingai pamokyti, kad žmonių kalba mėgstanti vaizdingumą, o kūrėjams reikią nutolti nuo prozinės kasdieninės kalbos. Tas mums ne per blogiausiai yra žinoma, ir tai jis galėjo patirti pasiskaitęs kad ir mano knygelę "Gimtojo žodžio baruose" (Čikaga 1952, psl. 7-20), kurioje kalbama apie poezinės, literatūrinės kalbos skirtības, ir tai visa, kad ir popu-

leria orma, sujungiant į kalbotyrių sistemą. (Plačiau apie tai ma'o buvo rašyta prieš ke-liolika metų "Židinyje"). Visai suprantama, kaip tai ir mnėtaame mano rašinyje pa-brėžiana, kad grožinės litera-tūros autoriui, kūrėjui galima nutolti nuo įprastinės prozi-nės, ypač sąvokinės, kalbos, jos lyčių, galima jas net "pa-žeisti". Bet čia kūryba tikra to žodžio prasme tegalima, jei autorius gerai moka savąją kalbą, iš jos pačios iškelia, su-kuria gyvesnes, vaizdingesnes formas, o ne graibstos — rei-kia nereikia — svetimų lyčių, nelyginant sveiką vienaspalvį drabužį kitų spalvų lopais lo-po. Tokiu atveju "kalbinės vaizduotės skonis", kuriuo, at-rodo, nori Ungurupis pasigir-ti, tėra labai abejotinas. Ma-nau, kad netaip seniai miręs garsusis romanistas Karl Voss-ler nemažesni turėjo skonį už Ungurupį, bet vis dėlto yra pasakęs, jog rašytojas, kuris savosios kalbos gerai nemoka, ne kuria, bet krevezuoja (fuscht). Ungurupiui, tur būt,

bus žinoma, kad Vossleris bu-vo ne tik kalbininkas, sukū-res įtakingą estetinės kalboty-ros mokyklą, bet ir literatūros specialistas.

Gera, kad atsiranda laik-raštininkų, kurie rodo susido-mėjimą kalba ir savo nuomō-nę pareiškia. Bet tai dar ne-reiškia, kad jie tuojau gali sėsti į mokytojo katedrą ir vi-sus autoritetingai pamokyti kalbos. Be abejo, daugumas jų to nenori ir taip apie save nemano. Bet yra ir išimčių. Pastariesiems, jei jie nori rim-tai pasitarnauti mūsų visuo-menei ir dalykui, apie kurį ra-šo, reikėtų ne švaistytis "žino-viškais" teigimais, bet rodyti daugiau pastangų įsigilinti į dalyką ir atsargiai, pagal sa-vo išgales, mėginti pareikšti savo samprotavimus. Be to, būtų geriau, kad tokie laikra-štininkai pasirašytų ne slapy-vardžiais, bet savo pavardė-mis: visuomenė žinotų, kiek galima pasitikėti drąsiais šių "ekspertų" tvirtinimais, o ir jie patys, kaukę nusivožę, pa-sidarytų kuklesni.

Angliškųjų skolinių žodynas

(Tęsiny s iš 1955.II.26 "Literatūros")

F.

fāderlendas (fatherland), tėvynė, tėvų kraštas, gimtoji šalis, tėviškė, gimtoji tėvų žemė, gimtinė. — Atrūdo, daktare, kad *Džermanas faituosis* už savo *faderlendą* iki pasku-tinio kraujo lašo.

fāilė (file), brūžas, brūžek-lis, dildė, trintuvas, "pielyčia". — Mačiau mūsų *bučerį* su ap-valia *faile* peilį galandant.

fāilė (file), tvarkingai sudė-ti arba sunerti sąrašai, sąskai-tos, aktai, planai ar kitokie ra-šytiniai pažymėjimai, patvir-tinimai, įrodymai bei doku-mentai; virtinė, vėrinys. (Ši-ta *fāilė*-file turi ir daugiau reikšmių, bet lietuviai jų ne-vartoja.) — Mano darbas leng-vas, ba dedū į *failes* visokius *peiperius ofise*.

fāilyti (to file), brūžinti, brūžuoti, dilyti, trinti, "pie-luoti"; galąsti, aštrinti. — Pei-lis surūdijo, tai bandau *nufai-lyti* rūdis.

fāiliuoti (to file), tvarkingai sudėti arba sunerti sąrašus, sąskaitas, aktus, planus ar ki-tokius rašytinius įrodymus; dėti, nerti, verti. — Aš *fāiluo-ju inšiuirencu kumpanioj pa-lisus*.

fāin, fāinas, fāini, fāinei, fāineī (fine, finely), dailus, gražus, puikus, patogus, geras; dailiai, gražiai, puikiai, pato-giai, gerai; smulkus, švelnus, plonas, minkštas; smulkiai, švelniai, plonai, minkštai. — Tik tu pamanyk: toks senas kriokas, toks putna, ir vis tiek gavo tą jauną, tą labai *fāin* mergaitę! Aš žinau, *misele*, kad tu esi labai *fāini leidukė*, labai *fāini*. Šita mano mergy-tė, daktare, auga labai *fāineī*, tikrai *fāinei*, ba dar tik dvejų, o jau gražiai šneka, šoka ir dainuoja. Tik susiūk su labai *fāin* siūlu, tai jokio ženkle ne-

beliks. A, kaip smagu gulėti ant šitos *fāin kaučės*. (Lietu-viai anglų būdvardį *fine* — *fāin* vartoja ir būdvardžiu, irrieveiksmiu, nors patys ang-lai jį tevertoja tik būdvardžiu, orieveiksmiu tik tada, kai duoda jam priešagą *ly*, taigi iš *fine* pasidaro *finely*, ko lie-tuviai mažne visai nevartoja, nes jie beveik niekad nesako *fāinli*, o tik *fāin* arba *fāinei*. Iš tikrųjų, tai labai retai jie tesako *fāinei*, nes patį *fāin* taip tiksliai pritaiko sakiniui ir jo reikšmei, kad jis tikrai eina būdvardžiu, kur reikia būdvardžio, orieveiksmiu, kur reikiarieveiksmio.)

fāina (fine), piniginė bau-da, piniginė pabauda, piniginė bausmė. — Užsimokėjau *fāiną už spydinimą*, ir tegu jie man pašvilpia, aš jų *nekė-rinu*.

fāinuoti, nufāinuoti (to fine), bausti pinigine pabau-da, nubausti pinigine bauda. — Gali jie mane *fāinuoti* ir *fāinuoti* už *spydinimą*, ..o aš kaip *spydinau*, taip ir *tebespy-dysiu, dacol*.

fāitas (fight), muštynės, kautynės, mūšis, kova; ginčai. — Pereitam *mitinge* mūsų draugystės buvo toks baisus *fāitas* tarp tautiečių ir *sošelis-tų*, kad maniau, jog liežuviai suliepsnos ir salę padegs.

fāiteris (fighter), mušeika, mušeiva, muštukas; kumšti-ninkas, boksininkas; kovoto-jas; karštų ginčų mėgėjas. — Mūsų tautietis šarkis kadaise buvo toks geras *fāiteris*, kad net *čampjonatą* laimėjo. Mū-sų *susaidės mitinguose fāite-riai nesifāiuoja* kumščiais, *nō*, tik liežuviais.

(B. d.)

Dr. Alg. Margeris

MENO ŽINIOS

Tvarko MIKAS ŠILEIKIS

Prof. Varno paroda

Man trūksta drąsos ir, gal būt, nesu kompetentiškas, kad galėčiau tinkamai aptarti prof. Adomo Varno parodą, kuri dabar yra Marijos Aukštesniosios Mokyklos patalpose. Tiesa, šios parodos nėra vertinama eilinės meno parodos, ši paroda turi platesnę reikšmę dar ir dėl to, kad prof. Adomas Varnas eina 75 metus ir 50 metų dirba kūrybinį darbą. Jo nuopelnus mūsų tautos meno kultūrai visuomenė žino ir nėra abejonės, pilnai įvertina. Mus stebina prof. A. Varno neišsemiama energija, kūrybinis produktingumas, taurumas ir kuklumas.

Šia proga būtų galima pakalbėti ne apie jo dinamiškus portretus, kaip prel. Krupavičiaus, prof. J. Kaminsko, Dan Kuraičio, rašyt. Povilo Abelkio, P. Kundroto ir kt., bet apie jo nuopelnus visuomeninėje veikloje. Prof. Varnas visuomeninėje veikloje dalyvauja nuo jaunų dienų. Dar studentu būdamas turėjo slapstytis nuo caro žandarų, kurie gaudė ir suėmė už vaidinimą vežėsi po areštą. Jam pasisekė iš jų nagų ištrūkti. Taigi visuomeninę veiklą jisai gerai pažįsta. Iš visuomenės jisai nėra nei šiandien pasitraukęs. Jam rūpi Lietuvos likimas ir jos ateitis. Jo visuomeninis darbas yra įrodytas ir atskiram leidiny "Ant politikos laktų", kurio šaržus šioj parodoj galima matyti padidinta forma. Kai daugelis kitų panašaus žanro šaržų seniai būtų buvę užmiršta, tai prof. Varno šaržai patvirtina tai, ką Varnas prieš 30 metų "pranašavo". Vadinasi, jisai savo gilia intuicija permatė politinę būklę daugeliu atvejų. Šiuose Varno šaržuose yra daug pažįstamų veidų, daugelis žymių lietuvių visuomenininkų, kurių darbus, būdą ir polinkius Varnas taip vykusiai meno forma pavaizdavo Lietuvai atsikuriant.

Iėjus į salioną, šviečia portretų veidai: mašto, šypsosi, mirga spalvingi gamtovaizdžiai, kurių dauguma mums primena Lietuvos gamtą, namelį, koplytėlę ar žmogų. Jie tokie suprantami, byloja savo kalba. Čia yra dalis Lietuvos pašto ženklų, pirmųjų pinigų pavyzdžiai, kuriuos atliko A. Varnas. Be to, Lietuvos kryžių du albumai, daugelis grafikos kūrinių. Ankstyvesnių A. Varno darbų čia tėra vienas — jo pačio su elgeta anglinis atvaizdas, pieštas lygiai prieš 50 metų, atseit, 1905 m.

"Visi Varno ankstyvesnieji darbai atlikti tada, kai jo kūrybinės jėgos buvo pačiame

zenite", sako prof. Ig. Šlapelis parodos katalogo įvade. "Vieni nepasiekiami, nes liko Lietuvoj, M. K. Čiurlionio Galerijoje ar privačioj nuosavybėj. Kiti visai žuvo: Palemone 1943 m. dūmais išrūko, drauge su namuku".

Tai lietuvių menai milžiniškas ir nepataisomas nuostolis. Žuvo per 60 išbaigtų kūrinių, jau nekalbant apie eskizus, piešinius ir gausingus projektus, kuriuos sukurti reikėjo daug laiko ir pastangų. Tačiau prof. A. Varno produktingumo dėka, šioj parodoj yra išstatyta 130 eksponatų, — tai paskutiniųjų dešimties metų vaisius.

Šį šeštadienį prof. Adomui Varnui pagerbti yra rengiama vakarienė Lietuvių Auditorijoje. Biletus vakarienei galima įsigyti parodoj arba pašaukiant Parodai ruošti kom-to pirmininką inž. J. Muloką, telefonu RE 7-2296. M. Š.

MENO INSTITUTAS ISIGIJO ZURBARANĄ

Chicagos Meno Institutas įsigijo "100 metų žuvusį" Zurbarano "Nukryžiuotąjį". Paveikslą nupirko Alexander Waller fondas. Šis vertingas ispanų meno kūrinys yra padėtas 50 galerijoje (ispanų meno skyriuj).

JAPONŲ PARODA

Chicagos Meno Institute yra rodoma japonų vaizdinis menas: grafiško pobūdžio spalvotos reprodukcijos, tapyba ir įvairi senesnių laikų grafika.

Balandžio mėn. 3 d. Conrad Hilton viešbuty atidaroma All-Illinois dailininkų sąjungos meno paroda, vadinama "Pavasariu Salionu". Šioj parodoj dalyvauja keletas lietuvių dailininkų. 3 v. popiet bus arbatėlė ir programa. Ateiti gali kas nori, jokio mokesčio.

PAVOGĖ RENOIR PAVEIKSLĄ

Iš Philadelphijos Meno muziejaus kovo 12 d. buvo pavogtas brangus Pierre Auguste Renoir paveikslas 10x12 colių aliejinis škiecas "Mergaitės galvutė". Paveikslas buvo tapytas 1915 m. Muziejaus sargai pastebėjo, kad ant sienos likęs tik rėmas. Ligi šiol policija vagystės negalėjo išaiškinti. Šis paveikslas buvo vienas iš 19 kitų paskolintų iš Europos muziejų nuo 1937 metų.

— Vokietijoje 683 lietuvių džiovininkai laukia mūsų pagalbos. Aukokime jiems šio vajuos metu!

10 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, MARCH 26, 1955

Nauja literatūros premija

Lietuvių Akademinis Sambūris Montrealyje, vadovaujamas Kazio Veselkos, paskelbė Vinco Krėvės vardo \$500 literatūrinę premiją už geriausią 1954 metais išspausdintą ir dar nepremijuotą grožinės literatūros knygą. Ši premija yra vienkartinė, tačiau Lietuvių Akademinis Sambūris, ją paskyręs, kreipsis į visas Kanados lietuvių organizacijas, prašydamas tą premiją tęsti toliau.

Jury Komisiją sudarys vienas LRD atstovas (LRD Valdyba jau paskyrė Joną Žmuidziną), vienas Kanados Lietuvių

Bendruomenės atstovas, likusieji trys nariai bus pakviesti paties L. Akademinio Sambūrio. Premija numatoma įteikti šių metų gegužės mėn. pradžioje Montrealyje.

Lietuvių Rašytojų Draugija džiaugiasi, kad gausingoje Kanados lietuvių bendruomenėje montreališkiai akademikai pasirodė pirmieji, realiu žygiu vertiną lietuvišką knygą ir didžiojo mūsų klasiko Vinco Krėvės atminimą. Tegul jų pavyzdys išjudina visą Lietuvių Bendruomenę nuoširdaus lietuviškos knygos palaikymo linkme. LRD-ja

— Mažieji lietuviukai tremtyje nori mokytis. Padėk jiems savo auka!

LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI

Prekės be brokų * Kainos be užprašymų
Klientų sąskaitos neparduodamos Finance Co.

TRYS DIDIEJI JAU ATVYKO

Furnish
3 ROOMS!
For Only \$399

Puiki sofa,
2 staliukai,
kavos staliukas,
peleninė,
kilimėlis
\$17460

Lova, dvigubas dre-
seris, veidrodis, komo-
da, springsinis matras-
sas, 2 pagalvės, 2 lem-
pelės — tikrai

\$16490

Chromo stolas,
4 puikios kėdės,
9x12 linoleum
tikrai

\$5950

EASY
TERMS

FURNITURE CENTER, INC.

Įmonės vedėjas: JUSTAS LIEPONIS

3224 So. Halsted Street

Victory 2-4226

Prekyba atdara: Pirmadieniais ir ketvirtadieniais 9—9:30 val. vakaro.

Kitom dienom nuo 9 iki 6 valandos vakaro.

Sekmadieniais nuo 10 iki 5 valandos vakaro.

LIETUVIO BŪDAS

(Tąsa iš 3-čio psl.)

padūsaus, išrėš šaunią prakalbą, nukals patriotinį eilėraštį, parašys gražų straipsnį, bet daugiau — nieko. Šiais laukujais *formaliniais* gestais jis tariasi viską padaręs, ką privalėjo padaryti. O kas bus su tauta ir jos vienintele gaivintoja — tautine mūsų kultūra (= *gyvybinių tautos individualumu*) ryt, poryt ar už 30-50 metų, jam visiškai nerūpi. Savo mylimiausių pinigėlius ar savo įsigytą turtą jis mielai paliks turtingajai Amerikai, suamerikonėjusiems vaikams, giminėms, tetulėms ir švogeriams, bet, dievaž, nemes jų "balon" — lietuvių tautinės kultūros reikalams.

Ne tik neinteligentai, bet ir inteligentai lietuviai dar iš Nepriklausomybės laikų miršte užmirše, kad "lietuviams mes išlikime tik tiek, kiek pajėgsime savyje išlaikyti humaniškaį idealizmą, sugebėjimą branginti tam tikrus mąstymo, jutimo būdus negu išorinio gyvenimo patogumus" (A. Baltinis, Aidai, Nr. 9, 1952 m.). O visam tam reikia darbo, pinigų, veiklos, konkrečių rezultatų: ne dūsavimų ir ne dailių prakalbėlių.

Išimtys!?!.. Taip, jų yra, bet sakykite, ar jos pakankamai gausios, ar daug, būtent, tokių išimčių yra, kaip prel. Juras, Bachunas, a.a. Kaitis, kun. Sugintas, prel. Albavičius, pulk. Repšys ir dar kokia trejeta-ketverta dešimtų, ar daug?

5. Kaip ir dažna moteris ir kaip tikras ūkininko sūnus, lietuvis labai linkęs į taupumą. *Tai*, pasakysime iš kalno, *labai ir labai gražu*. Niekas dėl to jo negali peikti. Ne mažiau gražu regėti, kad mūsų tautietis lietuvis stropiai kuriasi, perka automobilius, namus, televizijas, naujus brangius baldus, steigia bižnius, valdo bankus su milijonais dolerių, kad pagaliau jis būdamas viengungiu ar šeimos žmogumi turi banke pasidėjęs po 6-10-20 ar net 40 tūkstančių dolerių. Tik labai negražu, stačiai biauuru, kad jo taupumas dažnai perėina į šykštumą ir *savanaudiškumą*, t.y. kad, valdydamas tuos visus turtus bei išteklius, jis nei 5, nei 3, nei 1 procento *reguliariai* neskiria Lietuvos laisvės ir kultūros reikalams, nors tuo tarpu labai mėgsta daug šnekėti, nurodinėti kitų ydas, kritikuoti dirbančiuosius tautinėje dirvoje ir net drąsiai galvoja apie būsimus savo titulus ir "vietas" nepriklausomoje Lietuvoje, tame krašte, kuris bus aplaistytas šviežiu kitų krauju, pateisintas kitų aukomis arba išpirktas ilgu nuoširdžiu, pinigus prilygstančiu, kitų darbu.

O kodėl lietuvis, ypač naujasis "*susipratus*" emigrantas yra toks? Todėl kad jis jau iš seno (nuo gerų algų laikų) taip įpratęs, kad jo toks prigimimas: kad jis nemėgsta tautinių-visuomeninių reikalų, kurie yra ne pramoga, o pareiga. O jei ir mėgsta, tai kaip gatavą dalyką, kitų "doru kvailiukų" parengtą. Konkrečių ir charakteringų pavyzdžių čia matosi tiek daug, kad galima jų nurodyti šimtus. Nors tų visų pavyzdžių ir neįvardintume, vis dėlto dėl jų išskaičiavimo tarp tėvynės mylėtojų, buv. dipukų, kiltų toks baises riksmas ir vaitojimas, o paskui plūdintis, kad šiame klausime kuo skubiausiai dėkime tąšką.

EPILOGAS

Kokios iš to viso išvados?

Pirmoji išvada: visas tautines ir kultūrinės mūsų pastangas rėmė ir remia (darbu ir pinigais) tik neskaitlingos išimtys. Bet ar šių neskaitlingų išimčių veikla pakankamai efektyvi visai tautai? ar jos vienos viską gali nuveikti? ar jos ilgainiui neišsėks? ar jų jėgos, bėgant metams, nesilpnės? pagaliau ar šios išimtys, kurios veža ir kurias plaka, metai po metų neišmirs?

Antroji išvada — dar konkrečiau ir specialiau, turint galvoje jau tik emigracine mūsų būti, atskiru straipsniu nurodyti, kokioje būklėje (tautine prasme) dabar ran-

A. S. PUŠKINAS

EUGENIJUS ONEGINAS

Eiliuotas romanas

Vertė STEPAS VAZBYS

Vinco Krėvės-Mickevičiaus
Svičiam Prisiminimui

TREČIOJI DALIS (Tęsinys)

XVI

Tatjaną ilgesys kamuoja,
Į sodną žengti užsimoja.
Bet tuoj apninka ją tingumas,
Į galvą skverbias kvailos dūmos.
Kilnotis ima jos krūtinė,
O skruostai dega purpuriniai.
Ausyse skamba, akys žiba.
Kokia turtinga jos kūryba!
O naktį, kai tylus vienuolis —
Palieka — mėnuo — savo ceļ,
Lyg iššautieji iš kanuolės,
Jį debesys sutinka vėlek,
Prie Tanės lango jis sustoja.
Cit, šnekasi kažkas tamsoje.

XVII

"— Aš merdžiu, niane, čia išties.
Praverki langą, sėsk arčiau".
"— Kas tau, paukšteli?" "Ak, verčiau
Paporyk ką iš praeities".
"— Ką pameluot, nenumanau.
Žinojau padavimų tieką
Apie laumes, raganius. Daug.
Nūnai galvoj neliko nieko,
Ir skiria, tarsi praraja...
Kaip senai šokti man per ją!"
"— Palauki, niane. Tau padėsiu.
Tik vieną klausimą turėsiu.
Sakyk man, kas širdyje dėjos.
Ar tu buvai įsimylėjęs?"

XVIII

"— Ak, liaukis, Tane... Kitados
Nebuvo klaust širdies mados.
Iš dvaro būčiau išvaryta,
Jei kelčiau balsą prieš anytą".
"— Bet kaip tekėjai tu, mieloji?..."
"— Norėjo Dievas. Nemeluoju.
Buvau tik trylikos metelių,
Bent kiek vyresnė už vyrelį.
Piršlė savaičių porą zujo
Pas tėvą, kol jisai išgujo
Mane už Jono ištekėti.
Ak, žliumbiau kiek, gali tikėti.
Verkiu beišpinant kasas,
Verkiu, kai cerkvėnėjom mes.

damės.

Trečioji išvada — gelbėti tas vertybes ir tuos asmenis, kuriuos dar galima išgelbėti.
Ketvirtoji — subrusti, kad ir su visai mažutėmis, bet telkinėmis jėgomis didiesiems tautinės kultūros uždaviniams, per kurių realizavimą ir tauta ir mes patys, kaip tautos dalis, išliksime gyvi ir įprasminsime savo šiandieninę (ne sibirinę) egzistenciją.

Penkta išvada, atremta į klausimą: kokių konkrečių priemonių reiktų imtis kiekvienam paskiram lietuviui (kuris dar nėra mirusi siela), idant šiuos užsibrėžtus tikslus pasiektume?

Bet apie visa tai kalbėsime jau sekančiuose straipsniuose.

PASTABA: Teigiamiems lietuvių ir moters būdo bruožams šiame rašinyje buvo skirtos atskiros pastraipos. Autorius šiuos bruožus stipriai pabrėžė, bet jų neišplėtė dėl to, kad ilgas jų aprašymas būtų užėmęs dar kita tiek vietos. Antra, šio straipsnio tikslas, kaip rodo pati antraštė, yra specialus, būtent: lietuvių būdas kultūrinėje ir visuomeninėje šviesoje. Taigi autorius turėjo pilną teisę plačiau kalbėti tik apie tuos lietuvių būdo bruožus, kurie itin stipriai itaigoja dabartines mūsų kultūrinės aspiracijas ir dabartinį visuomeninį-politinį mūsų susiskaldymą. Į pilną ir visapusišką lietuvių būdo nusakymą autorius čia nepretenduoja; tai reiktų jau atskiros specialios studijos. S. T.

4 — NAUJIENOS — CHICAGO 8, ILLINOIS
1955 M. KOVO 26 D., ŠEŠTADIENIS

XIX

Ir patekau pas svetimuosius...
Bet tu, berods, nesiklausai?"
"— O niane, niane, kankinuosi.
Čia uždūstu, tikėk, visai.
Ir man, kaip tau, raudot tik lieka".
"— Vaikeli mano, tu sergi.
Tat pasimelsk iš viso vieko.
Širdis Dievulio palanki.
Šlakstau tuoj vandeniū švestu.
Visa degi..." "— Aš nesergu,
Kvailute niane... Aš myliu".
"— Te Dievas saugo nuo vargų".
Ir senė krumplėta ranka
Žegnojo Tanę su malda.

XX

"— Aš jį myliu", šnabzdėjo ji,
Ražydama skausme rankas.
"— O, balandėli, tu sergi..."
"— Palik mane. Gal kits supras".
Ir ją mėnulis tik suprato,
Ir žvelgė jis prieš tęsiant ratą
Ant juodo šilko lėto plausto
Į Tanę sielvarto prispausta,
Į perlus ašarų karčiųjų,
Gyvačiukes sruogų juodųjų,
Į snaudžiančią ant suolo nianę —
Paveikslą žavų porceliane.
Ir tiek daug matęs nebylys
Į debesį įnėrė jis.

XXI

Toli, toli Tatjanos mintys.
O gal jos net visai arti.
Ji pasiryžta ko tai imtis,
Nors lauktų pabaiga karti.
"— Tau dėkui, niane, bet dabar
Palik mane, eik pailsėti.
Duokš popierių ir plunksną dar.
Turiu šį tą aš braižinėti".
Sugirgžda durys. Šliurių aidas.
Rašyti laišką Tanė baidos.
Galop pradėjo nusimimus,
Jos mintyse brangus kaimynas.
Jau baigtas laiškas. Sulankstytas.
Kam skirtas, Tane, raštas šitas?..

XXII

Štai gražuoles man teko rasti —
Skaisčias, šaltas, kaip mūsų žiema.
Jų nepapirkt auka žymia
Ir protui niekad nesuprasti.
Stebėjau jų išdidumu,
Nepaprastu nekaltumu;
Žodžius paskaitęs ant kaktų:
"Ogni speranza lasciate"*)

*) Iš Dantės, Puškino tekste "Prarask viltį".
Man pasidarė taip kaktu,
Kad bėgau, kur tik akys matė.
Joms skiepyt meilę vien kartumas,
Baidyti žmones malonumas.
Ir jums gal būt' ant Nevos tako
Tokias damas sutikti teko.

XXIII

Nestinga ir tokių keistuolių —
Savimylų ir abejingų
Jaunuolių kėsলাম nelaimingų.
Paliesk pirštu ir jau prapuolei.
Jos elgsena tiesiog žiauria
Šalin nedrąsą meilę stumia
Ir gudrios tam tik, kad, aure,
Užuojautą parodyt ūmią.
Ir kyla viltys ant mielių,
Lyg daug netrūksta lig "myliu".
Ir, va, jaunuolis sukdamas ūsą
Nesigaili jau jokio triūso
Įveikti veidmainingą pilį
Ir buria jis "nemyli, myli".

(Bus daugiau)

PETRAS ŠIRVOKAS

Nauja Juozo Švaisto knyga
230 psl. įdomiausių lietuviškų nuotykių.

Kaina \$2.00. Kreiptis į

NAUJIENAS, 1739 S. Halsted St.

CHICAGO 8, ILLINOIS

NAUJOS KNYGOS

"Uzdangai nusileidus" — Br. Daubaras. Nidos klubo leidinys Nr. 6. 120 puslapių. Rinko ir spaudė 1955 m. Nida Press, 3, Southern Row, London, W. 10. Gt. Britain. Kaina nepažymėta.

Br. Daubaras apsakyme "Uzdangai nusileidus" sąžiningai atpasakoja tai, ką jis girdėjo iš mūsų tautiečių apie jų išgyventas siaubingas valandas ir dienas, kai Lietuvos žemė prasidejo kautynės tarp raudonųjų ir rudųjų nacių. Vieni jų traukėsi iš Lietuvos, kiti juos vijosi ir kartu kūrėsi Lietuvoje, pakartotinai atsinešdami ir primeddami sovietijos jungą likusiems Lietuvos gyventojams. O likusieji buvo apimti didžiosios neivilties ir blaškėsi tarp būti ir nebūti. Skaudus likimas kai kuriuos vertė imti ginklą į rankas, kad savo gyvybę galėtų išsaugoti bei ginti savo krašto laisvę. Kai kuriems jų vėliau pasisekė atsidurti Vakaruose. Dalis jų dabar liudija, pasakoja, kaip anuomet buvo.

Pasakojimai pasakojimams nelygūs. Vieni pasakodami visa tirština savo daug pridėdami, savo ir kitų nepaprastą didvyriškumą pažymėdami. Tačiau šiuo atveju pasakotojai, kaip atrodo, nebando didvyriškumu girtis.

Ką iš tokių pasakojimų Br. Daubaras dabar parašė savo apsakyme "Uzdangai nusileidus", yra visiškai patikėtina ir patraukliai skaitoma. Patikėtina, nes čia niekas nesigiria kuriais nors savo nuopelnais, drąsa, didvyriškumu ir ryžtu kovoti už savo krašto laisvę.

Kasdienybės žmonės, sakykime tie pilkieji neturi kuo iš praeities pasigirti. Daugumoje jie jaunesnio amžiaus, patekę į didžiulius gyvenimo sunkumus. Sunkumus karo atneštus, visokeriopos spalvos nacių-fašistų sukurtus, didžiaja neapykanta, žmogaus panieka atmieštus. Ir štai tie Lietuvos kasdienybėje pasinėrusieji žmonės tuose sukuriuose sukasi, verčiasi kaip išmano. Vieni tuoj eina talkinėti svetimiams, kad įgytų teisę gyventi; kiti slaidžioja; jaudinasi; likimo mėtomi prieš savo valią ir kartais, aplinkybių verčiami, nepaklauso savo sąžinės balso ir vykdo tai, kas kitų įsakyta. Kitus iš karto likimas nutrenkia tokion padėtin, kur nieko kito nelieka, kaip tik gintis, gintis ginklu rankoj.

Gintis nuo svetimų. O savos žemės praeitis ir dabartis nejučiomis įprasmina tas kovas ir verčia jos sūnams burtis, sudaryti didesnius kovotojų vienetus ne tik savo gyvybei saugoti, bet kartu ir visa, kas savo, kas artima, kas praeity būta — ginti savo tėvynės laisvę.

Štai vienas tokių likimo blaškomas šiaip nusako savo pergyvenimus: ... "Susėdome greta ant akmeninės patrankos, atrėmę kojas į savanorių kapą apjuosusį cemento liutą. Tadas, atstrėmęs į augstą mumrmuro kryžių, žiūrėjo į mane, tarytum

aš būčiau prisikėlęs iš po tos cementinės plutos, po kuria anuomet, dar vaikais būdami, matėm, kaip buvo palaidoti penki savanoriai, žuvę kautynėse su bolševikais, užplūduisiais mūsų apylinkė.

— Keistoj vietoje susitinkame, Juozai, ar ne? — atsiliepė jis, braukdamas delnu šiurkštų paminkle iškaltą savanorių sąrašą. Girdėjau, kaip nuo jo braukimo biro žemėn žvirgždai ir man atrodė, kad trupaničio smėlio garsu jis nori prikelti manyje čia pat po mano kojomis gulintį savanorių dvasių. Aš tylėjau. Vienos akimirkos bėgyje vaizdžiai prisiminiau savo vaikystę, savanorių kautynes. Prisiminiau ties šventoriumi su nuvožtu pakaušiu gulintį Rimgaudų berną Stepą. Prisiminiau Vilniškių troboje sužeistąjį milžiną raupuotosios Vilniškienės vyrą abiejų Vilniškių tėvą, vadovavusį tada puolimui, o vėliau atsigulusį čia, po šituo cemento dangčiu. Per jo pavardę dabar Tadas braukė delnų ir aš bijojau, kad jie, tie penki gulį šiame kape tuoj pat atsikels ir pasakys:

— Kur tu ir tūkstančiai tokių pat kaip tu, nuėjo su tais, nuo kurių mes tavo tėvus, tave ir šią žemę gynėm, mes, mirę už jus, turime šiandien keltis ..."

Tokių prisiminimų pažadintas, tas svyruojąs jaunuolis apsisprendžia eiti su tais, apie kuriuos jau buvo kalbama, kaip apie miško brolius, dėl Lietuvos laisvės kovojančius. Jis juos visus pažįsta, žino, nes savi, savos apylinkės žmonės, su kuriais augo, brendo, veikė.

Šis Br. Daubaro apsakymas yra gražus inasas į mūsų raštiją. Jame teisingai atpasakojami ne taip tolimos praeities Lietuvos žmonių skaudūs pergyvenimai, jų pasiryžimas nepasiduoti svetimiams.

* * * Nidos knygų klubas Londone jau susideda iš 2,000 narių įvairiose pasaulio vietose gyvenančių. Tai pastovi knygos skaitytojų šeima.

Nidos knygos klubas pasišovė premijuoti geriausią veikalą, kurį pats klubas išleido. Tuoj norima pakelti knygos kokybę ir kartu paskatinti autorius kurti. O kuris iš Nidos leidyklos išleistų kurinių geriausias, spręs komisija, susidedanti iš visų klubo narių, t.y. visi klubo nariai turi teisę savo balsavimu spręsti, kuri buvo vertingiausia leidyklos išleista knyga. Jau išleista penkios knygos. "Uzdangai nusileidus" yra šeštoji. J. Vlks.

Garsinkitas "N-nos?"

9 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, MARCH 26, 1955

Kieno tie dvareliai?

Pavergtoje Lietuvoje leidžiamame "Literatūros ir Meno" laikraštyje aptinkam Pauliaus širvio eilėraštį "Goda apie tėvą". Perskaičius tą eilėraštį, matyti, kad jis parašytas nusižiūrėjęs į senosios Rusijos vadinamųjų "narodnikų" poeziją. Jame kalbama apie žmogų, kuris arė laukus, kirto giria, nesiskundė ir alkanas mirė nepalaiminęs net vaikų. Gilintis čia netenka, nes tie žodžiai panaudoti paprastam pagraudenimui, kad, girdi, va kaip žiauru buvo seniau. Bet eikime toliau. Jau kolchoze jo šeima išivaizduoja, kad tėvas grįžta iš anapus, ir klausia, kaip sekasi, kieno tie svirnai svirneliai ir baltieji tie dvarai. To tik ir tereikėjo. Raudonasis poetas į kolchozininkų lūpas įbruka visų pirma dviprasmišką paaiškinimą, kad, girdi, be buožių šimtargių jų kaimas esąs nebe tas. Čia autorius padeda daugtaškį, ir su tuo galima sutikti, tačiau pernelyg abejotinas paskutinysis posmas, kur sakoma:

*Ne dvarų dvarelių mūrai, kad
[žinotum tu, brangus, —
Čia nuo jūrų iki jūrų mūsų žemė
[mė ir dangus!*

Apie dangų nekalbėsime, nes debesimis kolchozininkai nevaikščioja. Dėl žemės — tai ji taip pat ne kolchozininkų, o

valstybės. Kolchozininkai yra tų dvarų tik paprasčiausi kumečiai, ir daugiau nieko. Jie dirba už pilvą ir gyvena valdinėje pastogėje. Net ir vaikščiojimas gimtąja žeme priklauso nuo okupanto malonės. Tad kam pūsti dūmus į akis? O verčia pūsti, nes ir pats Paulius švitrys jei parašytų tiesą, bemač atsidurtų Kazachstano plėšimuose arba Sibiro miškuose. Šiuo atžvilgiu tai tikrai nuo jūros iki jūros vergų žemė ir dangus, nes darbo jėgos visur reikia, o ypač už Uralo. Tikrovėje okupantai nė nemano kad ir užgrobtai Lietuvai gražinti jos etnografines sienas. Jie linkę verčiau daugiau sau pasilaikyti. Štai kodėl toliau, atsiprašant, poezija atrodo ir melaginga, ir kvaila. Kadaiše Majakovskis gyrėsi, kad dabar visa Rusija esanti jo. Pasigyrė žmogus ir nusišovė. Dėl mūsų Paulius širvyas gali gyventi ir Kazachstaną laikyti savo nuosavybe, tačiau lietuvis svetimų žemių nelaiko nei nuosavybe, nei tėvyne. E.

Tel.: 89-1957 Tel.: 3-4882
WHITNEY STAPLES
(STAPULIONIS) REAL ESTATE
Certified Property Manager

Visi atvykusieji telefonu ar atvirukais užsiregistruoja savo adresu. Suinteresuoti gauna užsiregistruojuosius adresus ir visas kitas informacijas. Pardavimui dideli ir maži namai Miami, Miami Beach ir apylinkėse. Jei ieškai namų klausk Stapulioni.

1519 Congress Bldg., 111 NE 2nd Ave.
9251 Little River Blvd.,
MIAMI, FLORIDA

Kviečiame Jus ...
pradėti taupyti pinigus pas mus, kur Jūsų kaimynai nuo 1922 metų be pertraukos saugiai ir pelningai juos taupo.

Kreipkitės į mus
paskolų namams, pasinaudokite 100% atmokėjimo privilegijomis.

ST. ANTHONY SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
1447 SO. 49th COURT, CICERO, ILL.
Telefonai: TOWNHALL 3-8131-8132

RAŠTINĖS VALANDOS:
Kasdieną nuo 9 iki 5.
Pirmadieniais nuo 9 iki 8.
Šeštadieniais nuo 9 iki 1.
Trečiad. uždara visą dieną.

JUOZAS GRIBAUSKAS, Vedėjas Patarnautojos kalba lietuviškai.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE JŪSŲ INSULIACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas įrengti savo namą žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY
3039 SOUTH HALSTED STREET Tel.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

**NELAUKITE —
BYTOJ GALI BUTI PERVELUI!**

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilus, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi išliktus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & MCKAY, Inc
222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1003
Telefonas Central 6-5208

Generaliai Agentai šių Kompanijų:
COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.